

Turkish Studies

Economics, Finance and Politics

Volume 13/30, Fall 2018, p. 387-420

DOI: 10.7827/TurkishStudies.14151

ISSN: 1308-2140

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ *Received/Geliş: Eylül 2018*

✓ *Accepted/Kabul: Aralık 2018*

✍ *Referees/Hakemler: Prof. Dr. H. Neşe ERİM - Doç. Dr. Zübeyir TURAN - Dr. Öğr. Üyesi Yusuf Kemal ÖZTÜRK*

This article was checked by iThenticate.

DIŞ TİCARET AÇIĞININ GİDERİLMESİNDE ORTODOKS VE HETEREDOKS İKTİSAT POLİTİKALARININ ETKİNLİĞİ: BRICS ÜLKELERİ VE TÜRKİYE KARŞILAŞTIRMASI

*Sevgi SEZER**

ÖZET

Dış ticaret ülkeler açısından her zaman önemli olmuştur. Küreselleşmenin en somut örneği, büyümenin ve kalkınmanın temel dinamiği olan dış ticaret, ülkeleri ihracat artışını yakalamak ve dış ticaretlerini yönlendirmeye zorlamıştır. Dünyanın iktisadi açıdan en önemli sorunlarından biri olan dış ticaret açığı Türkiye'nin de en önemli iktisadi problemlerinden biri olmuştur. Bu sebeple ülkeler dönemler itibariyle farklı iktisat politikalarını uygulamak zorunda kalmışlardır. İktisat politikaları ülkelerin varlıklarının devamı, daha güçlü daha çağdaş olabilmeleri için iktisadi yapılarıyla ilgili planlardan meydana gelmektedir. Ülkeler iktisadi anlamda gelişmelerini sağladıkları bu plan ve programları da iktisat politikaları olarak tanımlarlar.

Ülkeler iktisadi faaliyetlerinde birçok yapısal sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu sorunlar siyasal, iktisadi ve sosyal sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünyanın iktisadi açıdan en önemli sorunlarından biri olan dış ticaret açığı Türkiye'nin de en önemli iktisadi problemlerinden biri olmuştur. Bu sebeple ülkeler dönemler itibariyle farklı iktisat politikalarını uygulamak zorunda kalmışlardır. Çünkü tarihsel süreçte farklı kurumsal yapılar, ticarete taraf olan kesimlerin farklı oluşu, uygulanan farklı iktisat politikaları vb sebepler ülkelerin farklı iktisadi sorunlar yaşamasına ve farklı iktisat politikaları uygulamalarının gerçekleşmesine yol açmıştır. İktisat politikaları ülkelerin varlıklarının devamı, daha güçlü daha çağdaş olabilmeleri için iktisadi yapılarıyla ilgili planlardan meydana gelmektedir. Ülkeler iktisadi anlamda gelişmelerini sağladıkları bu plan ve programları da iktisat politikaları olarak tanımlarlar. İktisat politikaları yaklaşım biçimi

* Dr. Öğr. Üyesi, Balıkesir Üniversitesi Burhaniye Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Bankacılık ve Finans Bölümü, E-posta: sevgis700@hotmail.com

açısından ikiye ayrılmaktadır. Birincisi Ortodoks politikalar, ikincisi ise heterodoks politikalar.

Anahtar Kelimeler: Dış Ticaret, İstikrar Programları, BRICS, Liberalizasyon

Jel Kod: F14, E63, N70.

THE EFFECTIVENESS OF ORTHODOX AND HETERODOX ECONOMIC POLICIES IN THE ELIMINATION OF FROEIGN TRADE DEFICIT: THE BRICS COUNTRIES AND TURKEY COMPARISON

ABSTRACT

Foreign trade has always been important for countries. The most concrete example of globalization, foreign trade, which is the basic dynamic of growth and development, has forced the countries to catch up with the increase in exports and to direct their foreign trade. The foreign trade deficit is one of the most important issues in terms of the economic world has been one of Turkey's most important economic problems. For this reason, countries had to implement different economic policies. Economic policies consist of plans for the continuation of the assets of the countries and their economic structures in order to be more powerful. Countries define these plans and programs as economic policies they provide for their economic development.

Countries face many structural problems in their economic activities. These problems emerge as political, economic and social problems. The foreign trade deficit is one of the most important issues in terms of the economic world has been one of Turkey's most important economic problems. For this reason, countries had to implement different economic policies. Because the different institutional structures in the historical process, the different types of trade parties, the different economic policies applied, etc. caused different economic problems of countries and different economic policies have led to the realization of applications. Economic policies consist of plans for the continuation of the assets of the countries and their economic structures in order to be more powerful. Countries define these plans and programs they develop as economic policies as economic policies. Economic policies are divided into two types. The first is Orthodox policies and the second is heterodox policies.

STRUCTURED ABSTRACT

Foreign trade is very important for the country's economies. The countries of the world act in order to increase their exports and to direct their foreign trade and realize the development move. Countries face structural problems in many areas. They emerge in three ways: political, social and economic problems. Foreign trade deficit, which is one of the most important economic terms, represents one of the most important problems of all countries in the world. The foreign trade

deficit in Turkey's economy has been quite an important issue. Since the last period of Ottoman Empire, foreign trade deficits have been seen as the most important problem of the economy. In the process of economic history from the Ottoman Empire in Turkey's economy, which up to now has been shown to have different trade policies and practices. The institutional structure differences, the economic systems in which the parties to the trade are in different currencies and so on. different trade policies applied to the implementation of different economic policies with different economic policies have caused the existence of different economic problems in the country.

Together with the concept of globalization, countries in the financial and commercial sense enter into the process of economic integration in order to develop their cooperation and based on their cooperation, they try to realize their economic growth in order to compete in the world economy. Economic integrations are sometimes geographically based and sometimes do not rely on geographical basis. BRICS, which is not based on geographical basis, took its place in the economic structure in 2001 due to the report published by Jim o Neill, the international investment bank, Goldman Sachs. BRICS, which is defined as the most important economic actors of the future, has similar cultural, democratic and economic structure, although it is dependent on different sectors, although economic structures are predominantly based on primary sectors and foreign investments, they are similar in terms of their economic size. BRICS countries have gained importance due to globalization in economic structure, increasing their share in world trade and increasing foreign direct investments, removing commercial barriers, applying neoliberal policies. This importance has been the most important reason for BRICS countries to liberalize their commercial activities and to give importance to economic growth and development. In this context, by taking different economic policy practices in foreign trade by taking into account their growth models, BRICS countries approaching to export and global economic problems from their point of view, while following their different economic policies while following their different economic policies, they are able to were able to bring to the point. BRICS countries Brazil in this context; Having overcome its economic problems with macroeconomic policies and practices, Brazil initially implemented export-oriented industrialization policy and then implemented export-oriented policies.

Russia, on the one hand, has pursued protectionist policies and tried to strengthen the market economy. India; while external debt growth and current account deficit increased.

China; The reform process, which started with the rapid liberalization in the agricultural sector, continued with the industrial sector reforms. China has strengthened its eye-catching rise with market-oriented reforms and outward policies.

South Africa This country, which is seen as the most important problem in the economic level, played an active role in the labor market and employment policy in the country with the strongest and most disciplined trade union movement on the African continent. In addition, industrial and mining-based market economy is in force.

South Africa has subordinated secondary sectors to gold, especially in recent times, using the secondary sectors more predisposed in the economy. The technology-based third-party sectors dominated by the financial services sector, insurance, transportation and communication sectors dominated the market and tried to raise their levels.

The economic policies consist of plans for the continuation of the assets of the countries and their economic structures in order to be more powerful. Countries define these plans and programs they develop as economic policies as economic policies. Economic policies are divided into two types: The first is Orthodox policies and the second is heterodox policies.

Turkey and the BRICS countries with which they trade development and external ago, depending on the size of the trade after globalization have made the transition to Orthodox heterodox economic policies. They attempted to give more importance to the structural reforms in the economic sense through the transition from imported substitution industrialization to export based industrialization policies. Thus, Turkey and the BRICS countries to the starting economic policy adventures with orthodox economic policies they leave the economic measures consist of orthodox-heterodox mix, constantly changing and transforming both the BRICS countries as well as in the global economic structure economic problems with Turkey's orthodox economic policies solving, organizational structure differences of countries in the future. It is seen that they intervened with the economic measures consisting of a mixture of orthodox and heterodox economic policy, and thus determined their economic structures and key points of this structure. The working that is " Foreign Trade for the Elimination of Public Orthodox and heterodoxy Effectiveness of Economic Policy: BRICS countries and Turkey for " has in the first part of the study, the foreign trade deficit, past and present history of economics in the process of periods of economic policies which as applied by Turkey's economy is explained concepts of orthodox and heterodox economics . In Chapter 2, the economic characteristics of the BRICS countries, the applied economic policies and the foreign trade data were explained and the final section was completed. The study also showed changes of both Turkey and the BRICS countries' foreign trade indicators from one year to the foreign trade volume could be followed by giving more comfortable. The countries of the world try to increase their exports and try to balance their export figures and export figures.

Even though the ratio of exports to imports varies from country to country in economic terms, countries want this ratio to be at a certain level. Foreign trade is especially expected with the support of international global markets. Therefore, both Turkey and the BRICS countries they were in the development journey of countries in emerging market economies, economic, political, financial, etc. and economic indicators with the various economic policies implemented in accordance with the structure of the work they try to edit within a discipline Turkey as well as the economic policies implemented as of the period of the BRICS countries explained Turkey and the BRICS countries, especially in the presence of institutionalized financial discipline, monetary, socio-economic stability of the economic crisis

deepened in the political structure of the economy to create economic indicators are explained by how they are protected.

Working with Turkey's foreign investments in the BRICS countries instead of creating similar economic policies as a result, do not go to large-scale projects, technology, information sharing and so improve their capacity to adapt will be provided with the BRICS countries will be important issues. Similar economic structures and the development of commercial activities among member countries to achieve their economic policy agenda of the coming of bilateral trade agreements, priority should be given to policies that reduce input costs, ensuring a proper public diplomacy between the BRICS and Turkey, boosting the initiative and diversity will be important.

If we achieve this, still we believe could turn Turkey's terms of trade in favor of those dependent on imports.

Keywords: Foreign Trade, Stability Programs, BRICS, Liberalization

Jel Code: F14, E63, N70.

1. GİRİŞ

Dış ticaret ülkeler açısından her dönemde oldukça önemli olmuştur. Küreselleşmenin en somut örneği, büyümenin ve kalkınmanın temel dinamiği olan dış ticaret ülkeleri, ihracat artışını yakalamak ve dış ticaretlerini yönlendirmek amacıyla hareket etmeye zorlamıştır.

Ülkeler iktisadi faaliyetlerinde birçok yapısal sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu sorunlar siyasal, iktisadi ve sosyal sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünyanın iktisadi açıdan en önemli sorunlarından biri olan dış ticaret açığı Türkiye'nin de en önemli iktisadi problemlerinden biri olmuştur. Bu sebeple ülkeler dönemler itibarıyla farklı iktisat politikalarını uygulamak zorunda kalmışlardır. Çünkü tarihsel süreçte farklı kurumsal yapılar, ticarete taraf olan kesimlerin farklı oluşu, uygulanan farklı iktisat politikaları vb sebepler ülkelerin farklı iktisadi sorunlar yaşamasına ve farklı iktisat politikaları uygulamalarının gerçekleşmesine yol açmıştır. İktisat politikaları ülkelerin varlıklarının devamı, daha güçlü daha çağdaş olabilmeleri için iktisadi yapılarıyla ilgili planlardan meydana gelmektedir. Ülkeler iktisadi anlamda gelişmelerini sağladıkları bu plan ve programları da iktisat politikaları olarak tanımlarlar. İktisat politikaları yaklaşım biçimi açısından ikiye ayrılmaktadır. Birincisi Ortodoks politikalar, ikincisi ise heterodoks politikalar.

Günümüzde dünya ülkeleri gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler olmak üzere iki başlık altında değerlendirilmektedir. Türkiye'de iktisadi anlamda gelişmekte olan ülkelerin takip ettiği süreçleri izlemektedir. Yani kalkınma hamlesini gerçekleştirebilmek için çabalamaktadır. Bu ise sadece uluslararası ticaretin katkılarıyla olabilmektedir. Dış ticaret teknoloji, sermaye birikimi, bilgi birikimi, uzmanlaşma temelli iktisadi büyüme yoluyla üretim ölçeğini artırmak ve iktisadi büyümeye ulaşarak toplumsal yapı üzerinde gelir dağılımı ve refaha katkıda bulunmaktadır. Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ekonomiler istikrara kavuşabilmek ve başarıyı elde edebilmek için iktisadi göstergelerinde yer alan dış ticarete büyük önem verirler. Hem ihracatlarını artırmaya çabalar hem de ithalat rakamları ile ihracat rakamlarını dengelemeye uğraşırlar. İhracatın ithalatı gerçekleştirme oranı ekonomik anlamda ülkeden ülkeye farklılıklar gösterse de ülkeler bu oranının belli bir dengede olmasını isterler. Dış ticaret özellikle beklenen performansını uluslararası küresel pazarların desteğiyle gerçekleştirmektedir.

Küreselleşme kavramıyla birlikte ticari ve finansal anlamda ülkeler işbirliklerini geliştirebilmek için ekonomik entegrasyon sürecine girer ve gerçekleştirdikleri işbirliklerine

dayanarak dünya ekonomisinde söz sahibi olmaya rekabet edebilmeye iktisadi büyümelerini gerçekleştirmeye çalışırlar. Ekonomik entegrasyonlar bazen coğrafi temelli olup bazen de coğrafi temele dayanmazlar. BRICS coğrafi temele dayanmayan 2001 yılında uluslararası yatırım bankası olan Goldman Sachs yönetim kurulu başkanı Jim O'Neill tarafından yayınlanan rapora bağlı olarak iktisadi yapıda yerini almıştır. Geleceğin en önemli iktisadi aktörleri olarak tanımlanan BRICS farklı kültürel, demokratik ve ekonomik yapıya sahip olmalarına, farklı sektörlerle bağımlı olmakla birlikte iktisadi yapıları ağırlıklı olarak birincil sektörlerle ve yabancı yatırımlara dayanmasına rağmen iktisadi büyüklükleri bakımından benzerlik de göstermektedirler. BRICS ülkeleri iktisadi yapı içinde küreselleşmeyle beraber dünya ticaretinde payının artması ve doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının artması, ticari engelleri kaldırmaları neoliberal politikalar uygulamaları vb sebeplerle önem kazanmıştır. Bu önem BRICS ülkelerinin ticari faaliyetlerini liberalleştirmeleri ve iktisadi büyüme ve gelişmeye önem vermelerinin de en önemli sebebi olmuştur. Bu bağlamda sahip oldukları büyüme modellerini dikkate alarak dış ticarete farklı uygulamalar gerçekleştirerek ihracat seviyelerini yükseltmeye çalışmışlardır. Dış ticaret yapısı bakımından Çin ihracat değeri açısından dünyada birinci sırada yer almaktadır. Çin ithalatta serbestleşme politikaları ve yabancı piyasalara yönelik üretim yapan firmalara verilen teşvikler, doğrudan nakit sağlanması, finansal piyasalara girişin kolay olması vb sebeplerle bu başarıyı yakalamıştır. Planlı ekonomiden piyasa mekanizmasına dayalı iktisadi yapıya geçilmesi, açık ekonomi politikalarının tercih edilmesi iktisadi yapının tarımdan sanayi ve hizmetlere geçmesi çinin hem iktisadi bağlamda hem de uluslararası ticaretteki başarısını göstermektedir. Brezilya, 1990 yılı başlarında içe dönük sanayileşme politikalarını terk ederek dışa yönelik sanayileşme politikalarını uygulamıştır. Bu süreçte yeni endüstriyel ve uyguladığı dış ticaret politikasıyla beraber ithal malların üzerindeki tarife dışı engelleri kaldırarak tarife oranlarını düşürmüştür. Brezilyanın bu başarısı, hem kendi bölgesinde yer alan ülkelerle ticari işbirliklerini geliştiren ikili anlaşmalara yönelmesi, finans sigorta ve garanti konularında planlı hareket ederek ihracatı geliştirecek ihracat finansman programları uygulaması, serbest ticaret bölgeleri aracılığıyla dış ticareti desteklemeleri, ihracatta vergi geri ödemesi ve dolaylı verginin olmadığı bir iktisadi düzeleme borçlu olmuştur.

Hindistan iktisadi anlamda 1991 yılından sonra dışa açık bir iktisadi yapı takip ederek liberal yatırım ve iktisadi politika takip ederek küresel piyasalarda en önemli iktisadi aktörlerden biri olmayı başarmıştır. Bu başarıda kamu tarife oranlarının azaltılması 714 ithal ürünün miktar sınırlamaları kaldırılmış, ihracat teşviklerinin uygulanması, Hindistan ve Brezilya gibi ülkelerle ticari aktivitelerini ticaret anlaşmalarıyla artırmasının önemi oldukça fazla olmuş Hindistan ticari aktivitelerde küreselleşmeye ve bölgeselleşmeye verdiği önemi de yapmış olduğu iktisadi işlemlerle kanıtlamıştır.

Rusya 1991 yılına kadar daha korumacı katı ve devlet güdümünde bir iktisadi yapı sergileyerek 1991 yılı sonunda bu politikaları bırakarak liberal politikalarla iktisadi yaşamına devam etmiştir. Bu liberalleşmeye imalatçıların dış piyasalara açılmasını engelleyen sorunların kaldırılması, ithal ürünlerin ülkeye girişine izin verilmesi, yabancı sermaye 2000 yılında Rusya'nın verdiği ihracat fazlası, komünizmin çökmesi ve Rusya'nın Avrupa ülkeleriyle girdiği entegrasyon ve bu ülkelerle artan ihracat faaliyetleri yardımcı olmuştur.

Güney Afrika 1970 sonrasında ithal ikameci sanayileşmeden vazgeçerek ihracata dayalı sanayileşmeye geçmiştir. Güney Amerika bu süreçte ilk önceliği iktisadi büyümeye vererek ihracatı artırma çabasına girişmiştir. Bu sebeple ihracat teşviklerine önem vermiştir. Motorlu araç, giyim vb ihraç ürünlerinde gümrük vergisi muafiyetleri, sanayi ürünlerine doğrudan ihracat teşviki verilmiş, ithalatta ek vergi alımının sınırlanması, bölgesel entegrasyonlar ve bölgelerle yapılan ticaret anlaşmaları vb unsurlar sonucunda Güney Afrika'nın ticaret hacmi değişmiş ihracat hızı hızlanmıştır.

Küresel iktisadi problemlere kendi açısından yaklaşan BRICS ülkeleri sahip oldukları özellikleriyle çok yönlü dünya iktisadında yeni bir güç olma yolunda hızla ilerlerken farklı iktisadi politikalar izleyerek ihracat hacimlerini ve iktisadi gelişimlerini belli bir noktaya getirmeyi

başarabilmişlerdir. Bu bağlamda BRICS ülkelerinden Brezilya; iktisadi problemlerini gerçekleştirdiği makroekonomik politika ve uygulamalarıyla atlatmış Brezilya başlangıçta ithal ikameci sanayileşme politikası uygularken sonrasında ihracata yönelik politikalar uygulamıştır. Rusya bir yandan korumacı politikalar izlerken bir yandan da piyasa ekonomisini güçlendirmeye çalışmıştır, Hindistan; büyümeyi sağlarken dış borç artışı, cari işlemler açığı artış göstermiş, Çin; tarım kesiminde yaşanan hızlı liberalizasyonlarla başlayan reform sürecini sanayi kesimi reformlarıyla devam ettirmiştir. Çin bu göz alıcı yükselişini piyasaya dönük reformlar ve dışa açılma politikalarıyla güçlendirmiştir. Güney Afrika ise iktisadi düzlemde işsizliğin en önemli problem olarak görüldüğü bu ülke, Afrika kıtasındaki en güçlü ve disiplinli sendika hareketiyle ülkedeki iş gücü piyasası ve istihdam politikasında etkin bir rol oynamıştır. Bunun yanı sıra sanayi ve madencilğe dayalı piyasa ekonomisi yürürlüktedir. Güney Afrika özellikle son dönemlerde ikincil sektörleri ekonomide daha yatkın bir şekilde kullanarak azalan altın üretiminin yerine ikincil sektörleri ikame etmiştir. Finansal hizmetler sektörü, sigortacılık, ulaştırma ve haberleşme sektörlerinin hâkim olduğu teknoloji tabanlı, 3.cül sektörler piyasaya hâkim olmuştur.

BRICS ülkeleri iktisadi performans açısından değerlendirildiğinde yüksek gelir rakamları açısından Çin ön plana çıkarken GSYH rakamları değerlendirildiğinde Rusya dikkat çekmektedir. İktisadi büyüme oranlarını yakalayan ülkeler ise Çin ve Brezilya olarak ifade edilmektedir. Özellikle bu ülkelerin hiç negatif büyüme yaşamadıkları görülmektedir. Ülkeler açısından makroekonomik problemlerden kabul edilen işsizlik ve enflasyon rakamları açısından Güney Afrika'da yüksek işsizlik görülürken Hindistan'da da yüksek enflasyon görülmektedir. Reel faiz yüksekliğinin en yüksek olduğu ülkenin Brezilya olduğu, tasarruf ve yatırım oranları açısından da Çin tüketim oranları açısından da Türkiye'nin dikkat çektiği görülmektedir. Bilim ve teknoloji sürecinde en yüksek ar ge harcamalarının Çin de olduğu görülürken ithalat ve ihracat ve toplam dış ticaret rakamlarının Güney Afrika ülkesinde olduğu görülmektedir.

Türkiye ise ithalat, cari açıklar, dış borçlanma vb göstergelerde üst seviyelerde yer almaktadır. Bu da Türkiye'nin makroekonomik problemlerde işsizlik, enflasyon, yüksek tüketim, dış borçlanma, cari işlemler açığı vb açılardan BRICS ülkelerine göre daha fazla sıkıntıda olduğunun önemli göstergesidir.

Yukarıda sayılan makroekonomik sorunlarda yer alan dış ticaret açığı Türkiye ekonomisi açısından oldukça önemli olup Osmanlı'nın son dönemlerinden günümüze kadar ülke yöneticilerini dönemsel süreçlerde farklı iktisat politikaları kullanmaya zorlamıştır.

Türkiye'nin dış ticaret açığı problemleri ile sürekli karşı karşıya kaldığı ve iktisat tarihi açısından 1980 sonrası iktisat politikalarında da oldukça belirgin bir dönüşüm olduğu görülmektedir. Bu ise ülkeler açısından dış ticaretin neden önemli olduğunun yeniden bir göstergesidir. Çünkü Türkiye'nin 1980 sonrası iktisadi yapısı ihracata dönük bir üretim modeline dayanmakla beraber, üretimin tamamlanması için büyük ölçüde ithalata bağımlılık söz konusu olmuştur. İhracatın ithalata bağımlı oluşu da sürekli ithalatın artma sebebi olmuştur. İktisadi anlamda ihracatı artırmak adına yapılan teşviklerden dolayı olarak ithalatı artıran yapıları meydana getirmiştir. İktisat politikalarına bu bağlamda düşen ithalata bağımlı olunmayan bir ihracat düzeninin sağlanması gerekmektedir. Özellikle ticari faaliyetlerde katma değeri yüksek olan mal ihracatı artırılarak, katma değerli mal üretimini gerçekleştirecek teknolojik donanımın da bu uygulamaya eşlik etmesi gerekecektir.

''Dış Ticaret Açığının Giderilmesinde Ortodoks ve Heteredoks İktisat Politikalarının Etkinliği: BRICS Ülkeleri ve Türkiye Karşılaştırması '' isimli çalışmanın birinci bölümünde dış ticaret, dış ticaret açığı, geçmişten günümüze iktisat tarihi sürecinde Türkiye'nin dönemler itibariyle uyguladığı iktisat politikaları, Ortodoks ve heteredoks iktisat kavramları açıklanarak 2. Bölümde BRICS ülkeleri iktisadi özellikleri, dış ticaret verileri ve uygulanan iktisat politikaları açıklanarak sonuç bölümüyle çalışma tamamlanacaktır.

Dış Ticaret Açığı

Dış ticaret ülke ekonomileri açısından oldukça önemlidir. Ülkeler ihracatlarını arttırmak ve dış ticaretlerini yönlendirmek amacıyla hareket ederler. Küreselleşmenin en somut örneklerinden birini temsil eden dış ticaret zaman dilimi içinde büyümenin ve kalkınmanın temel dinamiğini oluşturmuştur. Dünyada ülkeler artık ihracata dayalı büyüme yaklaşımı ile hem yurtiçi hem de yurt dışı pazarlar için mal ve hizmet üretimine girmektedir. Ülkeler özellikle katma değer yaratan ürün ve hizmetler vermeye çalışarak birbirleri arasında servet aktarımını da gerçekleştirmektedirler. Bunun yanı sıra ülkeler " sanayi gelişme ve ulusal kalkınma amacıyla gerekli olan hammadde, malzeme ya da ürün gruplarını satın alıp ithal ederler" (Geçer,2017: 81). Dünyada ülkelere bakıldığında, " sahip oldukları kaynak farklılıkları, ölçek ekonomilerinden etkin faydalanmak, iktisadi kalkınma, milli gelir düzeyinin artırılması, ülkelerin siyasi gelecekleri, uluslararası ilişkilerin düzeyi, ticari faaliyetlerin genişlemesi vb. sebeplerle dış ticaret faaliyetlerini yapmaktadırlar (Öztürk,2009: 18).

Dış Ticaretin Yapısal Sorunları

Ülkeler birçok alanda yapısal sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bunlar, "siyasal alandaki sorunlar, sosyal alanda karşılaşılan sorunlar ve iktisadi sorunlar olmak üzere üç şekilde karşımıza çıkmaktadır. " (Eğilmez,2016). İktisadi açıdan en önemli kavramlardan birisi olan dış ticaret açığı bütün dünya ülkelerinin en önemli sorunlarından birisini temsil etmektedir. Türkiye ekonomisinde de dış ticaret açığı oldukça önemli bir konu olmuştur. Ta ki Osmanlı'nın son dönemlerinden günümüze kadar dış ticaret açıkları ekonominin en önemli sorunları olarak karşımıza çıkmıştır. Tarihsel süreçte Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde bile önemli sayılabilecek dış ticaret açıkları görülmüştür. "Ülkede gerçekleşen ticaretin boyutunun bölgesel çapta olması, Cumhuriyet' 1. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nın olumsuz iktisadi etkileri ülkenin dış ticaret performansını da etkilemiştir. Bu süreçlerde ülkenin dış ticaret yapısının daha çok tarım ihracatına dayalı olduğu görülürken, günümüz dış ticaret yapısının da kuruluş yılı dış ticaret yapısından oldukça farklı olduğu görülmektedir." (Savrul, Özel ve Kılıç,2013: 56).

Aşağıda Türkiye'nin bölgesel çapta dış ticaret gelişimi ve Türkiye'nin dış ticaretindeki küreselleşme boyutu ilişkisine bağlı olarak nasıl bir değişiklik yaşadığı dönemselsel olarak ifade edilerek sonrasında Ortodoks ve heterodoks İktisat politikalarına geçiş yapılacaktır.

Cumhuriyet Öncesi Dönem (1830- 1923).

Bu süreçte, Osmanlı İmparatorluğu'nda farklı ticaret politikaları uygulamaları olduğu görülmüştür. Zaten tarihsel süreçte bu dönem kurumsal yapı farklılıkları, ticarete taraf olan kesimlerin farklı para birimleri içinde bulundukları iktisadi sistemler vb. yapılar yüzünden ülkenin zaman zaman farklı İktisat politikası ile uygulama yapmasına, uygulanan farklı Ticaret politikaları da ülkede farklı iktisadi problemlerin varlığına sebep olmuştur.

1830-1914 Osmanlı İmparatorluğu ve Uyguladığı İlk Ticaret Politikaları

" Osmanlı İmparatorluğu'nda iktisadi yaşam tamamen imparatorluğun tekelinde olup, ülkede gerçekleşen Ticaret devlet kontrolünde gerçekleşmektedir. Ülkede gerçekleşen ticaretin

- Mal akımını
- Bölgelerarası yardımlaşma ve
- İş bölümü

gelişimine yardımcı olması amaçlanmıştır (Çakır, 2000, s.40). İmparatorluğun dış ticaret işlemlerinde ise, ülkede üretilmeyen mal gruplarının iadesi sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu yapı " ülkede dış pazarlara yönelik iktisadi birimlerinde gelişmesine yardımcı olmuştur. İmparatorlukta dış ticaret ithalatı teşvik eden ihracatı kısıtlayan bir uygulama göstermiştir" (Tabakoğlu, 2012:250). " Osmanlı

İmparatorluğu'nda ithalatı teşvik edici dış ticaret politikası ile birlikte 1838 Balta Limanı Antlaşması ve takip eden diğer ticaret anlaşmaları Osmanlı İmparatorluğu gümrük sistemi üzerinde zarar vererek Avrupa'nın imparatorluk üzerinde çeşitli ayrıcalıklar elde etmesine sebep olmuştur. Bu durum zaman içinde imparatorluğun Avrupa devletleri için bir pazar haline gelmesine sebep olmuştur" (Pamuk, 2012: 29-30). Bu süreçte " Osmanlı İmparatorluğu ihracatı dünya ticareti toplamından küçük olmasına rağmen Avrupa'nın iktisadi gelişimine ve Avrupa'daki toprak kullanımı şekillerine katkı sağlamıştır" (Savrul, Özel ve Kılıç, 2013: 58). Osmanlı İmparatorluğu bu şartlarda bir iktisat politikası temsil ederken, " Avrupa ülkeleri "Merkantilizm " (Sencer, 2015:2). İsmi verilen ve Avrupa devletlerinin milli servetini oluşturan altın ve Gümüş'ün miktarının artırılması ve bu amaçla dış ticaret fazlası olarak tanımlanan ihracatı, ithalatı kısıtlamak ve yerli üreticiyi dış rekabetten korumak amacıyla hareket ettikleri Dış Ticaret politikalarını uygulamaya koymuşlardır" (Pamuk, 2012: 29-30). Bu süreçte Osmanlı İmparatorluğunun öncelikle ticaret politikalarında "Ülkenin iase ihtiyacını karşılamak ve vergi gelirlerini arttırmaya yönelik uygulamalar gerçekleştirdiği görülmektedir" (Tabakoğlu, 2012:443).

Osmanlı İmparatorluğu'nda dış ticaret politikaları 19. yüzyılın sonlarına kadar devam etmiştir. "sonrasında ithalatı vergilendirilecek kamu geliri artışı, yerli üretimin dış rekabete karşı korunması ve 1938 Balta Limanı Antlaşmasının iki ülke arasındaki ticari ilişkileri geliştirmesi vb. yapılar üzerine geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu çabalar sonrasında 1886 yılında ithal ürünlerin vergi oranları %8 olarak belirlenmiştir. İhracata konan oranları her sene için %1 oranında azaltılmasına karar verilmiştir. Duyunu Umumiye için kullanılmak üzere ithal malların vergisinin %3 arttırılması konusunda da fikir birliğine varılmıştır. (Savrul, Özel ve Kılıç, 2013: 58).

Tablo 1: 1830–1911 Osmanlı İhracatı ve Başlıca Ülkelere Göre Dağılımı

İHRACAT	Milyon Sterlin	İngiltere (%)	Fransa (%)	Almanya (%)	Avusturya (%)	Rusya (%)
1830–32	4	13	14	2	31	13
1840–42	5	20	17	2	29	10
1850–52	9	20	16	1	28	8
1860–62	12	24	30	1	17	10
1870–72	19	27	25	0	14	15
1880–82	15	24	28	1	6	14
1890–92	18	26	25	4	6	4
1900–02	20	26	19	7	8	4
1908–11	26	18	14	11	8	4

Kaynak: Savrul , B., Özel, H. A., & Kılıç, C. (2013). Osmanlı'nın Son Döneminden Günümüze Türkiye'de Dış Ticaretin Gelişimi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8(1).

1830-1911 döneminde ihracatı ülkelere göre istikrarlı bir süreç takip ettiği, bu süreçte en fazla payı alan ülkelerinde Avusturya, İngiltere ve Fransa olduğu bunları diğer ülkelerin takip ettiği görülmektedir. Bu rakamsal göstergeler Osmanlı İmparatorluğu'nda ihracatın zaman dilimi içinde pazar yapısını değiştirecek şekilde güncellendiğini göstermektedir.

Tablo 2: 1830–1911 Osmanlı İthalatı ve Başlıca Ükelere Göre Dağılımı

İTHALAT	Milyon Sterlin	İngiltere (%)	Fransa (%)	Almanya (%)	Avusturya (%)	Rusya (%)
1830–32	4	19	10	3	17	31
1840–42	6	29	9	5	22	17
1850–52	10	26	9	10	26	14
1860–62	13	27	12	10	17	12
1870–72	22	32	12	14	13	9
1880–82	15	45	12	2	12	10
1890–92	19	36	12	10	10	10
1900–02	20	30	10	10	15	10
1908–11	38	24	8	14	14	9

Kaynak: Savrul , B., Özel, H. A., & Kılıç, C. (2013). Osmanlı'nın Son Döneminden Günümüze Türkiye'de Dış Ticaretin Gelişimi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8(1)

1830-1911 Osmanlı ithalatı ve başlıca ülkelere göre dağılımı dikkate alındığında; ithalat rakamlarının da artış eğiliminde olduğu ve bu rakamlarda Rusya, İngiltere, Avusturya'nın önde olduğu ve bunu diğer ülkelerin takip ettiği görülmektedir.

İthalat ve ihracat rakamları karşılaştırıldığında da ithalatın ihracattan da daha fazla olduğu ve bunun da dış ticaret açıklarını gündeme getirdiğini göstermektedir.

1914-1923 I. Dünya Savaşı Sonrasında Ticaret Politikaları

Bu dönemde Osmanlı İmparatorluğu'nun dış ticaret politikası göstergelerinde değişiklikler olduğu görülmektedir. " Avrupa ülkelerinin Osmanlı İmparatorluğu üzerindeki direktmeleri sonucunda ithal vergi oranları 1914 yılında %15'e yükseltilmiştir. Fakat o dönemlerde Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması ile Osmanlı İmparatorluğu kapitülasyonları tek taraflı kaldırdığını açıklayarak gümrük vergilerini de değer üzerinden %15-16 olarak belirlediğini açıklanmıştır. 1915 yılında ise vergiler %30 seviyesine çıkarılmıştır" (Boratav,2015: 31).

"1916 yılında bir ülke içerisindeki sanayi kollarını geliştirmek ve dış rekabete karşı koruyabilmek amacıyla ithal edilecek bütün mal gruplarına spesifik gümrük vergisi konulmuştur. Kabul edilen bu spesifik gümrük tarifesi, "halkın gıdası için zorunlu kaynakların koruma altına alınması ve ulusal ekonomik faaliyetlerin korunması, devletin güvenliği, mikrop ve salgın hastalıklara karşı korunma, madde bağımlılığını önlemek, alkollü içeceklerin girişimini engellemek, altın çıkışını, kamu tekellerini kurmak ve bu kuruluşları desteklemek amaçlanmıştır. Uygulanan bu politikalar imparatorlukta var olan iktisadi sorunları çözmekte başarılı olamamışlardır. Ülkelerin bu dönemde artık dış ticaret açıklarını hızla büyüdüğü ve Osmanlı İmparatorluğu'nun merkezi yeter gücünü zayıflatıldığında tarihsel süreçte görülmüştür. Osmanlı İmparatorluğu 1920 sonrasında, bir tarım ülkesi, Avrupa hammadde sağlayan yetersiz sanayi ve sürekli İthalat bağımlılığı içinde olan ve rekabet düzeyi zayıf olan bir ülkeyi cumhuriyete teslim etmiştir. (Eroğlu,2010: 61).

Cumhuriyetten Günümüze Dış Ticaretin Gelişimi

Türkiye'nin dış ticaret yapısı cumhuriyetten 1980'e kadar olan birinci başlık ve 1980'den günümüze kadar olmak üzere iki başlık altında incelendiğinde mevcut yapı daha iyi anlaşılabilir.

1923-1980 Dönemi

"Bu süreç daha özgürlükçü eğilimlerin harekete geçtiği bir dönemin temsil edilmesidir. Bu yapı iktisadi düzlemde de kendini gösterecektir ve bu süreç Cumhuriyetin doğuşundan günümüze kadar gelen ve uygulanan İktisat politikalarının da temelini oluşturması açısından da önemli

olacaktır.” (Akyıldız ve Eroğlu, 2004: 45). “Bu dönemde özellikle Kurtuluş ve Birinci Dünya Savaşı'nın olumsuz iktisadi etkileri, ulaştırma ağının yetersiz oluşu, sermaye birikiminin yetersiz oluşu vb. etkiler sonucunda daha bölgesel olarak şekillenmiştir” (Savrul, Özel ve Kılıç, 2013: 61). Bu iktisadi koşulları gören yönetim Şubat 1923 yılında İzmir'de İktisat kongresini toplamıştır. “Bu süreç Mustafa Kemal Paşa ve çalışma arkadaşlarının özellikle devletin yapılanması için verdikleri yoğun çabayı da açıklamaktadır. Bu çaba içerisinde iktisadi arayışlar oldukça önemli olmuştur. Siyasi ve askeri zaferler iktisadi zaferlerle taçlandırılmazsa gereken başarıya ulaşılamayacağı açıkça ifade edilmiştir (Koç,2000: 150).“ “Kongre başlıca iki amaç görüşmek amacıyla toplanmıştır. Birincisi; Tüccar, sanayici, çiftçi ve işçi kesimlerinin kendilerine özgü sorunlarını belirlemek, bu kesimlerin siyasal kadro ile bütünleşmesini sağlamak, İkincisi ise yabancı sermayenin gelecekteki durumunu açıklamak” (Yetim, 2008: 18).

“İzmir İktisat Kongresiyle, daha milliyetçi daha liberal, iktisat politikaları benimsenerek, özel girişime önem veren, daha dışa açık bir iktisadi yapı uygulanmaya çalışılmıştır.” (Taçese,2018: 2-3).

Tablo 3: Dış Ticaret Göstergeleri, 1923–1929

Yıllar	İhracat (000 \$)	Değişim (%)	İthalat (000 \$)	Değişim (%)	Dış Ticaret Dengesi (000 \$)	Dış Ticaret Hacmi (000 \$)	İhracat/ İthalat Karşılama Oranı (%)	GSYH*
1923	50790	-	86872	-	-36082	137662	58.5	2959
1924	82435	62.3	100462	15.6	-18027	182897	82.1	3392
1925	102700	24.6	128953	28.4	-26253	231653	79.6	3817
1926	96437	-6.1	121411	-5.8	-24974	217848	79.4	4512
1927	80749	-16.3	107752	-11.3	-27003	188501	74.9	3937
1928	88278	9.3	113710	5.5	-25432	201988	77.6	4362
1929	74827	-15.2	123558	8.7	-48731	198385	60.6	5301

Kaynak: Savrul , B., Özel, H. A., & Kılıç, C. (2013). Osmanlı'nın Son Döneminden Günümüze Türkiye'de Dış Ticaretin Gelişimi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8(1)

Tablodaki iktisadi göstergeler dikkate alındığında ithalatın sürekli artış gösterdiği görülmektedir. İktisadi göstergelerde en büyük dış ticaret açığının 1929 yılında 487 31.000 ABD doları ile yaşandığı net bir şekilde görülmektedir. Bu dönemde "1927 yılında teşviki sanayi kanununa göre gümrük vergisi muafiyet geliştirilmiştir. Bu dönem Türkiye tarihinde diğerlerine göre yaptığı teşvik ve sübvansiyonlar açısından rakipsizdir”(Coşar, 1995:119). “1929 yılında yeni bir gümrük tarifesi yürürlüğe girmiştir. Ulaştırma araçları ve sanayi maddeleri üzerindeki vergi oranları 1929'dan önceki dönemine göre düşürülmüştür. Yerli üretimi artırmak için vergi muafiyetleri özel sektöre ucuz girdi imkânları gibi düzenlemelerde bu süreçte önemli olmuştur.” (Özel,2011: 77).

"1930'larda iktisadi bağımsızlık ve hızlı kalkınma ilkelerinden hareket eden hükümetin daha çok dış ticarete sıkı denetimlere başvurduğu görülmüştür. Sebebi de düşük gümrüklerin sebep olduğu kronik dış ticaret açıkları olmuştur. Böylece 1930'lu yıllarda devletçilik ön plana çıkarak resmi görüş haline gelmiştir" (Gürkan,2006:134).

1933-1938 dönemine gelindiğinde" 1929 buhranından olumsuz etkileri etkilenip, 1931 yılında ithalata kota konulması ve ihracat denetimine gidilmesi, aslında Türkiye'de, korumacılığın bir iktisat politikası olarak kullanıldığının temel göstergesi olmuştur" (Savrul, Özel ve Kılıç,2013: 63). Bu süreçte; “Devletin sanayi alanında yaptığı kalkınma planı olarak tanımlanan fakat sonra bir yatırım programı olarak tanımlanan birinci beş yıllık Sanayi kalkınma planı uygulanmaya çalışılmıştır" (Özyurt,1981:119).

Hemen sonrasında "İkinci Beş Yıllık Sanayi Kalkınma Planı hazırlandıysa da İkinci Dünya Savaşı başlayınca bu planı uygulamaktan vazgeçerek iktisadi savunma planı uygulanmıştır"

(Yücel,2014: 34). Böylece iktisadi kalkınmayla salt üretimin ve kişi başına düşen milli gelir artarken gelişmekte olan bir toplumun iktisadi ve sosyal kültürel yapısını da düzeltmektedir.

Tablo 4: Dış Ticaret Göstergeleri, 1930-1939

Yıllar	İhracat (000 \$)	Değişim (%)	İthalat (000 \$)	Değişim (%)	Dış Ticaret Dengesi (000 \$)	Dış Ticaret Hacmi (000 \$)	İhracat/ İthalat Karşılama Oranı (%)	GSYH*
1930	71380	-4.6	69540	-43.7	1840	140920	102.6	5431
1931	60226	-15.6	56935	-13.8	291	120161	100.5	5877
1932	47972	-20.3	40718	-32.1	7254	88690	117.8	5253
1933	58065	21.0	45091	10.7	12974	103156	128.8	6065
1934	73007	25.7	68761	52.5	4246	141768	106.2	6447
1935	93670	4.4	70635	2.7	5597	146867	107.9	6252
1936	93670	22.9	73619	4.2	20051	167289	127.2	7694
1937	109225	16.6	90540	23.0	18685	199765	120.6	7811
1938	115019	5.3	118899	31.3	-3880	233918	96.7	8550
1939	99646	-13.4	92498	-22.2	7149	192145	107.7	9139

Kaynak: Savrul , B., Özel, H. A., & Kılıç, C. (2013). Osmanlı'nın Son Döneminden Günümüze Türkiye'de Dış Ticaretin Gelişimi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8(1)

Bu süreçte dış ticaret dengesinin bu dönemin uygulanan iktisat politikaları yönünden fazla verdiği görülmektedir. Rakamlara dikkat edildiğinde, 1938 döneminde ülkede ithalat artışının dış ticaret fazlası yerine dış ticaret açığına döndüğü görülmektedir. Yine bu dönemde hükümet ithal ikameci anlayışla uygun dış ticaret işlemleri yaparak buna bağlı iktisat politikaları uygulayarak," ithalat üzerinden fiziki sınırlamalar getirme,

- Alkollü içecek, parfüm, elbise vb. Tüketim malları ithaline yasaklar getirilmiş
- 1933 yılında, tarife değişiklikleri ile sonrasındaki ikili ticaret anlaşmalarındaki pazarlıklara yüksek tarife oranları ile katılma şansı
- İkili ticaret anlaşmaları" dış ticaret fazlası verecek rakamsal sonuçlara ulaşmışlardır.(Savrul, Özel ve Kılıç, 2013: 60).

Ülkede 1940-1946 dönemi iktisat tarih anlamında devletçilik ve savaş ekonomisi dönemleri olarak tanımlanmaktadır. Bu süreç aynı zamanda "Demokrat Parti dönemi olarak da ifade edilmektedir. Bu süreçte, devletçi iktisadi politikalardan liberal iktisadi politikalara geçiş, tarım sektörüne öncelik verme, sanayileşmeye özel sektör öncülüğünde gerçekleştirme ve son olarak ta dışı ekonomik ilişkilerde liberalleşme görülmektedir" (Kanca,2012: 48). "Bu dönemde ihracat artışına dikkat edilmiş olsa da ulusal pazarın aşırı değerlendirilmesi ve devletin ihracattan vergi alması, ihracatın hem değer hem de hacim açısından azalma sebebi olmuştur" (Savrul, Özel ve Kılıç,2013: 62). Bu süreç devlet öncülüğünde kalkınmanın önemli olduğu, "Türkiye Cumhuriyeti'nin İkinci Dünya Savaşı'na katılmamakla birlikte savaşı yaratıp iktisadi ve siyasi problemlerini fazlasıyla yaşamıştır. Bu süreçte dış ticaret imkânları kısıtlanmış ve böyle bir ortamda ülkelerin ihtiyaçlarını karşılayabilmek, üretim kapasitesini belli bir aşamada tutabilmek önemli olmuştur" (Koçtürk ve Gölalan,2010: 59).

Tablo 5: Dış Ticaret Göstergeleri, 1940-1946.

Yıllar	İhracat (000 \$)	Değişim (%)	İthalat (000 \$)	Değişim (%)	Dış Ticaret Dengesi (000 \$)	Dış Ticaret Hacmi (000 \$)	İhracat/ İthalat Karşılama Oranı (%)	GSYH*
1940	80904	-18.8	50035	-45.9	30869	130939	161.7	8702
1941	91056	12.5	55349	10.6	35707	146405	164.5	7800
1942	126115	38.5	112879	103.9	13236	238994	111.7	8230
1943	196734	56.0	155340	37.6	41394	352074	126.6	7424
1944	177952	-9.5	126230	-18.7	51722	304182	141.0	7047
1945	168264	-5.4	96969	23.2	71295	265233	173.5	5970
1946	214580	27.5	118889	22.6	95691	333469	180.5	7885

Kaynak: Savrul , B., Özel, H. A., & Kılıç, C. (2013). Osmanlı'nın Son Döneminden Günümüze Türkiye'de Dış Ticaretin Gelişimi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8(1)

Türkiye bu dönemde savaşın iktisadi anlamda yarattığı olumsuzluklarla karşı karşıya kalınca, "7 Eylül 1946'da büyük bir devalüasyon yapmıştır. TL'nin değeri, %53,6 düşürülerek, 1 ABD doları, 2.80 TL'de sabitlenmiştir" (Tuna,2007:102). Amaç, yeni iktisadi politikalarla uyumlu ihracat miktarı artışı olmuştur. Fakat devalüasyon zaman içinde ithalatı azaltırken ihracatta da bir azalma meydana gelmesine sebep olarak, dış ticaret açığı sorununun gündeme gelmesine sebep olmuştur. Bu süreçte uygulanan iktisat politikaları aslında Türk iktisat tarihinin en önemli kararlarından biri olma özelliğini taşıyarak daha çok, iç gelişmelere bağlı olmuş, ikinci Dünya Savaşı sonrasında oluşan ABD'nin öncülüğündeki iktisadi ve siyasi problemlerin giderilmesini amaçlayan, üretim artışı sağlamak, dış ticarete sağlıklı bir program yakalamak, IMF olarak tanımlanan Uluslararası Para Fonu'na üye olmayı amaçlayan yapılarla hareket etmiş ve devalüasyonla dönemi kapanmıştır.

"Türkiye 1945 sonrasında, Türkiye'nin IMF ile ilişkilerini yoğunlaştırdığı ve bu amaçla daha dışa açık politikaları benimsediği 1960-1980 dönemi başlamaktadır. Uygulanan iktisat politikaları dışa açık iktisat dış ekonomik ilişkilere daha bağlı ve hassas bir süreçte işletilmeye çalışılmıştır.

1960 yılına kadar: "1- Türkiye IMF'ye üye olmak için harekete geçmiştir

2- 1946 sonrası ithalat yönündeki fiyat ve miktar sınırlamaları kaldırılmıştır. Bu süreci dış yardımlar ve sermaye şekillendirmiştir.

3- 1953'te ithalata kısıtlama getirilmiş. Bu olay 1958 yılına kadar devam etmiştir. İhracatta da azalma olunca dış ticaret açığı oluşmuştur.

4- 1958 yılında istikrar programı uygulanmaya başlanarak tele tedavüle edilmiş, para arzı ve bütçe harcamalarının kısılması Kit ürün ve hizmetlerin fiyatlarının artırılması konuları ele alınmıştır (Savrul, Özel ve Kılıç,2013: 68). "

Tablo 6: Dış Ticaret Göstergeleri, 1964-1980

Yıllar	İhracat (000 \$)	Değişim (%)	İthalat (000 \$)	Değişim (%)	Dış Ticaret Dengesi (000 \$)	Dış Ticaret Hacmi (000 \$)	İhracat/ İthalat Karşılama Oranı (%)	GSYH*
1964	410771	11.6	537229	-21.9	-126458	948000	76.5	87782
1965	463738	12.9	571953	6.5	-108215	1035691	81.1	90078
1966	490508	5.8	718269	25.6	-227761	1208777	68.3	100629
1967	522334	6.5	684669	-4.7	-162335	1207003	76.3	105159
1968	496419	-5.0	763659	11.5	-267240	1260078	65.0	31425049
1969	536834	8.1	801236	4.9	-264403	1338070	67.0	32707548
1970	588476	9.6	947604	18.3	-359128	1536081	62.1	33765132
1971	676602	15.0	1170840	23.6	-494239	1847442	57.8	35644700
1972	884969	30.8	1562550	33.5	-677581	2447519	56.6	38291639
1973	1317083	48.8	2086216	33.5	-769133	3403299	63.1	39540780
1974	1532182	16.3	3777501	81.1	-2245319	5309683	40.6	41752876
1975	1401075	-8.6	4738558	25.4	-3337483	6139633	29.6	44748268
1976	1960214	39.9	5128647	8.2	-3168433	7088862	38.2	49429503
1977	1753026	-10.6	5796278	13.0	-4043252	7549304	30.2	51113351
1978	2288163	30.5	4599025	-20.7	-2310862	6887187	49.8	51881586
1979	2261195	-1.2	5069432	10.2	-2808236	7330627	44.6	51557767
1980	2910122	28.7	7909364	56.0	-4999242	10819486	36.8	50295991

Kaynak: Savrul , B., Özel, H. A., & Kılıç, C. (2013). Osmanlı'nın Son Döneminden Günümüze Türkiye'de Dış Ticaretin Gelişimi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8(1)

1960-1980 dönemi Türkiye ekonomisinin iktisadi, siyasi ve sosyal dönüşümünü gösteren önemli bir dönemi ifade etmektedir. Bu süreçte Türkiye cumhuriyeti "sosyal devlet olarak tanımlanmış ve sosyal devlet modelinin bütün unsurlarıyla gerçekleştirdiği yeni bir dönemi temsile başlamıştır. Bu süreçte tekrar planlı kalkınma dönemine girilmiştir. İthal ikamesi uygulanmıştır. 1970 ve 1980 yıllarında devalüasyona gidilmiştir. Dolayısıyla bu süreçte, belli dönemlerde istikrar politikalarıyla iktisadi yapıya çeki düzen verilen devresel krizler hâkim olmuştur. Dış ticaret sürekli açık vermiştir. Cari işlemler dengesi de açık vermiştir. Dış borç stokunda hızlı bir artış olmuştur" " (Akyıldız ve Eroğlu,2004: 52-53). 1964-1980 iktisadi göstergelerine bakıldığında, dış ticaret sürekli açık vermiştir. Bu da bu dönemin özellikle iktisadi krizlerle sıkıntı çekmesine, korumacı politikalar uygulayınca iç pazar genişlemiş, tüketim artmış ve ülkenin iktisadi gelişmesi dış borçlanmaya bağlı bir şekilde işlemeye başlamıştır. Dünya ülkeleri "Stagfasyonist süreç sebebiyle Keynesyen politikaları olan güveni sarsarak yeni bir sürece dünyaya yönlendirmiş ve bu sürece küreselleşme ismi verilerek Türkiye'nin de bu yeni sürece uygun dönüşüm ve iktisat politikaları hazırlanmış sebebini oluşturmuştur. " " (Akyıldız ve Eroğlu,2004: 54)

1980-2013 Dönemi

Türkiye ekonomisi 1980 yılında iktisat politikası açısından oldukça önemli bir sürece girmiştir. İktisat politikalarında köklü yapısal değişiklikler yapılmaya başlanmıştır." 1980 yılı sonrasında özü içe dönük, dışa bağımlı olan ithal ikameci sanayileşme stratejisi ve uygulamalarından vazgeçilerek ihracata dayalı sanayileşme stratejisi uygulanmaya başlanmıştır. Türkiye ekonomisinde 1980 yılı iktisadi anlamda yapısal reformların ön planda olduğu ve uygulanan iktisat politikalarının büyük bir ölçüde dönüşme tabi olduğu bir dönemi ifade etmiştir " (Bayrak ve Kanca, 2013:2).

1980 sonrasında globalleşen dünya ve değişimine ayak uydurabilmek için, yapısal uyum modelini oluşturmak, 1980 öncesi sorunlara çözüm bulabilmek, dengeli bir büyüme rakamı yakalamak, enflasyonu önlemek, ekonomiyi refaha ulaştırmak vb. sebepler ile "ekonomik

stabilizasyon programı olarak tanımlanan 24 Ocak 1980 kararları ile Türkiye liberalizasyona adımı atmıştır. 24 Ocak 1980 kararlarında ana hatlar,

- %32.7 oranında devalüasyon yapılarak günlük kur ilanı uygulamasına gidilmiş,
- Devletin iktisadi yaşam içindeki payı küçültülmüş, Kitler 'deki uygulamaya paralel olarak tarım ürünleri destekleme alımları sınırlandırılmış
- Gübre, enerji ve ulaştırma dışında sübvansiyonlar kaldırılmış
- Dış ticaret serbestleştirilmiş, yabancı sermaye yatırımları teşvik edilmiş, kar transferlerine kolaylık sağlanmış
- Yurtdışı müteahhitlik hizmetleri desteklenmiş
- İthalat kademeli olarak liberalite edilmiş, İhracat vergi iadesi düşük faize kredi, imalatçı, ihracatçılara ithal girdi gümrükte muafiyet, sektörler göre farklılaşan teşvik sistemi ile teşvik edilmiştir" (Tüleykan ve Bayramoğlu, 2016:406).

24 Ocak 1980 kararlarının temel amaçları ise:

"Enflasyonu kontrol altına almak, ödemeler dengesini iyileştirmek, sanayi ürünleri ihracatına ağırlık vermek, Kitlerin üzerindeki yüklerin hafifletilmesi, faiz oranlarının serbest bırakılması, yabancı sermaye teşviki, fiyatların piyasa sistemine bırakılması, istihdam arttırmak, koordinasyon kurulu ve para kredi kurulunun oluşturulması ve para kredi işlemlerinde koordinasyonun sağlanması, vergi gelirlerinin artırılması, Sübvansiyon imkânı, Merkez Bankası kontrolünde destekleme fiyat istikrarı ile tarımsal girdileri Sübvansiyon sağlanması" olarak belirlenmiştir" (Ögeç, Köşkenoğlu ve Shahuorov, 2018:2).

Tablo 7: Dış Ticaret Göstergeleri, 1981–1994

Yıllar	İhracat (000 \$)	Değ (%)	İthalat (000 \$)	Değ (%)	Dış Ticaret Dengesi (000 \$)	Dış Ticaret Hacmi (000 \$)	İhracat/ İthalat Oranı (%)	GSYH*
1981	4702934	61.6	8933374	12.9	-4230439	13 636 308	52.6	52738671
1982	5745973	22.2	8842665	-1.0	-3096692	14 588 639	65.0	54617937
1983	5727834	-0.3	9235002	4.4	-3507168	14 962 836	62.0	57332998
1984	7133604	24.5	10757032	16.5	-3623429	17 890 636	66.3	61181164
1985	7958010	11.6	11343376	5.5	-3385367	19 301 386	70.2	63776134
1986	7456726	-6.3	11104771	-2.1	-3648046	18 561 497	67.1	68248101
1987	10190049	36.7	14157807	27.5	-3967757	24 347 856	72.0	74721925
1988	11662024	14.4	14335398	1.3	-2673374	25 997 422	81.4	76206292
1989	11624692	-0.3	15792143	10.2	-4167451	27 416 835	73.6	76498311
1990	12959288	11.5	22302126	41.2	-9342838	35 261 413	58.1	83578464
1991	13593462	4.9	21047014	-5.6	-7453552	34 640 476	64.6	84352830
1992	14714629	8.2	22871055	8.7	-8156426	37 585 684	64.3	89400745
1993	15345067	4.3	29428370	28.7	-14083303	44 773 436	52.1	96590370
1994	18105872	18.0	23270019	-20.9	-5164147	41 375 891	77.8	91320722

Kaynak: Savrul , B., Özel, H. A., & Kılıç, C. (2013). Osmanlı'nın Son Döneminden Günümüze Türkiye'de Dış Ticaretin Gelişimi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8(1)

İktisadi göstergelere dikkat edildiğinde 24 Ocak 1980 kararları ile ihracatın önemli ölçüde artmış olduğu görülmektedir. Bu artışın en önemli sebebi, 1980'de alınan 24 Ocak kararları ve bağlamda uygulanan iktisat politikaları olmuştur. Bu süreçte ihracatı artırabilmek için, "teşvikler, ücret ve maaşların enflasyon seviyesi altında tutulması, iç talebin daralması ihracatçıların dış piyasalara daha fazla yönelmesi, Ortadoğu ülkelerinin satın alma gücünün artması, devalüasyon politikaları, ihracat sektörünün uluslararası rekabette gücünü arttıran önlemlerin ihracat rakamlarının yükselme

sebebi olarak bizlere verileceğini göstermektedir" (Savrul, Özel ve Kılıç, 2013: 71). Fakat rakamsal göstergeler ve iktisadi politikalara bakıldığında, ihracatın artış göstermesinin yanı sıra ithalatta önemli artışların olduğu görülmüştür bu sebeple ülkeden geçmiş dönemlerde en önemli sorunlardan biri olan dış ticaret açığının çözümlenemediği ortaya çıkmıştır" (Borataş, 2015: 161).

24 Ocak 1980 sonrasında uygulanan iktisadi programların beklenen başarıyı göstermemesi üzerine Türkiye’de bozan iktisadi dengelerin nasıl düzeltilmesi gerektiği konusunu gündeme getirmiştir. Meydana gelen iktisadi bozulmanın 1994 yılında iyice kendini gösterdiği tarihsel süreçte görülecektir. “İç borç faizleri yükselmesi, kamu borçlanma gereğinin artması, başvuru dış borçlanma, dış ticaret açığının artması döviz dengelerini zorlanmış makroekonomik dengeler bozulmuş enflasyon, gelir dağılımında bozulma vb. problemler 5 Nisan istikrar programının uygulamasını gündeme getirmiştir. Bu istikrar paketinde, yüksek oranlı kit zamları, devalüasyon, kitlerin özelleştirilmesi ve kapatılması, tarımda destekleme alımlarının daralması, Merkez Bankası’nın yeniden yapılandırılması, kamu kesiminde maaş ve ücret artışlarının mevcut bütçe ödenekleri ile sınırlı olması, tekel ve akaryakıttan alınan vergi ve fonların yükseltilmesi, ek vergilerin getirilmesi, gibi çeşitli önlemlerden meydana gelmiştir" (Aktaş,2000:17). 5 Nisan 1994 İktisadi tedbirleri bir ülke ekonomisinde iktisadi istikrarsızlıkların bir arada ortaya çıkmadığını, ülkenin içinde bulunduğu krizin sebeplerinin ortadan kaldırılamadığında yeni krizlere sebep olacağını, radikal önlemlerin alınması gerekliliğini gün yüzüne çıkarmıştır.

Tablo 8: Dış Ticaret Göstergeleri, 1995–2012

Yıllar	İhracat (000 \$)	Değ (%)	İthalat (000 \$)	Değ (%)	Dış Ticaret Dengesi (000 \$)	Dış Ticaret Hacmi (000 \$)	İhracat/ İthalat Oranı (%)	GSYH*
1995	21637041	19.5	35709011	53.5	-14071970	57346052	60.6	97887800
1996	23224465	7.3	43626642	22.2	-20402178	66851107	53.2	104745149
1997	26261072	13.1	48558721	11.3	-22297649	74819792	54.1	112631203
1998	26973952	2.7	45921392	-5.4	-18947440	72895344	58.7	70203147
1999	26587225	-1.4	40671272	-11.4	-14084047	67258497	65.4	67840570
2000	27774906	4.5	54502821	34.0	-26727914	82277727	51.0	72436399
2001	31334216	12.8	41399083	-24.0	-10064867	72733299	75.7	68309352
2002	36059089	15.1	51553797	24.5	-15494708	87612886	69.9	72519831
2003	47252836	31.0	69339692	34.5	-22086856	116592528	68.1	76338193
2004	63167153	33.7	97539766	40.7	-34372613	160706919	64.8	83485591
2005	73476408	16.3	116774151	19.7	-43297743	190250559	62.9	90499731
2006	85534676	16.4	139576174	19.5	-54041499	225110850	61.3	96738320
2007	107271750	25.4	170062715	21.8	-62790965	277334464	63.1	101254625
2008	132027196	23.1	201963574	18.8	-69936378	333990770	65.4	101921730
2009	102135000	-22.4	140919000	-30.2	-38784000	243054000	72.5	97143611
2010	113975607	11.6	185535044	31.7	-71559436	299510651	61.4	105680142
2011	134907	29.8	240842	18.5	-105935	375749	56.0	-
2012	152489	-1.8	236545	13.0	-84056	389034	64.5	-

Kaynak: Savrul , B., Özel, H. A., & Kılıç, C. (2013). Osmanlı'nın Son Döneminden Günümüze Türkiye'de Dış Ticaretin Gelişimi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8(1)

Türkiye 24 Ocak 1980 de almış olduğu kararlar neticesinde dış rekabete açık ihracatı yönelik politikalara geçerek globalleşmeye uyum sağlamaya çalışmıştır. Bu bağlamda "1995 yılında dünya ticaret örgütü üyeliği ve 1996 yılında Avrupa birliği ile fiilen yürürlüğe giren gümrük birliği süreci izlemiştir. Uygulanan bu dışa açılma politikalarıyla ihracat ve ithalat önemli miktarda artmıştır" (Balcılar, Bal, Algan ve Demiral, 2014:451). "İktisadi göstergeler dikkate alındığında Türkiye ekonomisinde Kasım 2000 ve 2001 ekonomik krizinin görüldüğü ve yapılan devalüasyonla ihracatın

artışı, ithalatında azaldığı görülmektedir. 2000 ve 2001 krizlerinin etkisi önceki krizlerden daha fazla etkili olmuştur" (Celasun,2002: 17).

Böylesi bir süreci aşabilmek için, "kalıcı ve köklü makroekonomik politikaları uygulamayı zorunlu kılmıştır. Bu politikalar daha çok yapısal tedbirler odaklı, istikrar politikalarının bir unsuru içinde olduğu politikalar alma zorunluluğunu da gündeme getirmiştir" (Karaçor,2006: 309).

Tablo dikkate alındığında:

- Türkiye'de, 1009 80 sonrasında, ihracatta tarım payının azalmasıyla, sanayi payının arttığı görülmektedir.
- Türkiye'de ihracatçı sektörlerin aynı zamanda ithalatçı sektörlerin oluşu, ihracatın ithalata bağımlılığını bir kez daha gözler önüne sermiştir.
- İthalata bağımlılık, ihracat mallarının arama ithalatına bağımlı olması
- 1994-2004 yılları arasında ihracat artışının dünya ihracat artışının üzerinde olmuştur.
- İthalatında ihracattan daha fazla yükseldiği görülmüştür.
- Türkiye ekonomisi 2002 itibarıyla hızlı bir büyüme eğilimi yakalamıştır. (Savrul, Özel ve Kılıç,2013: 72).

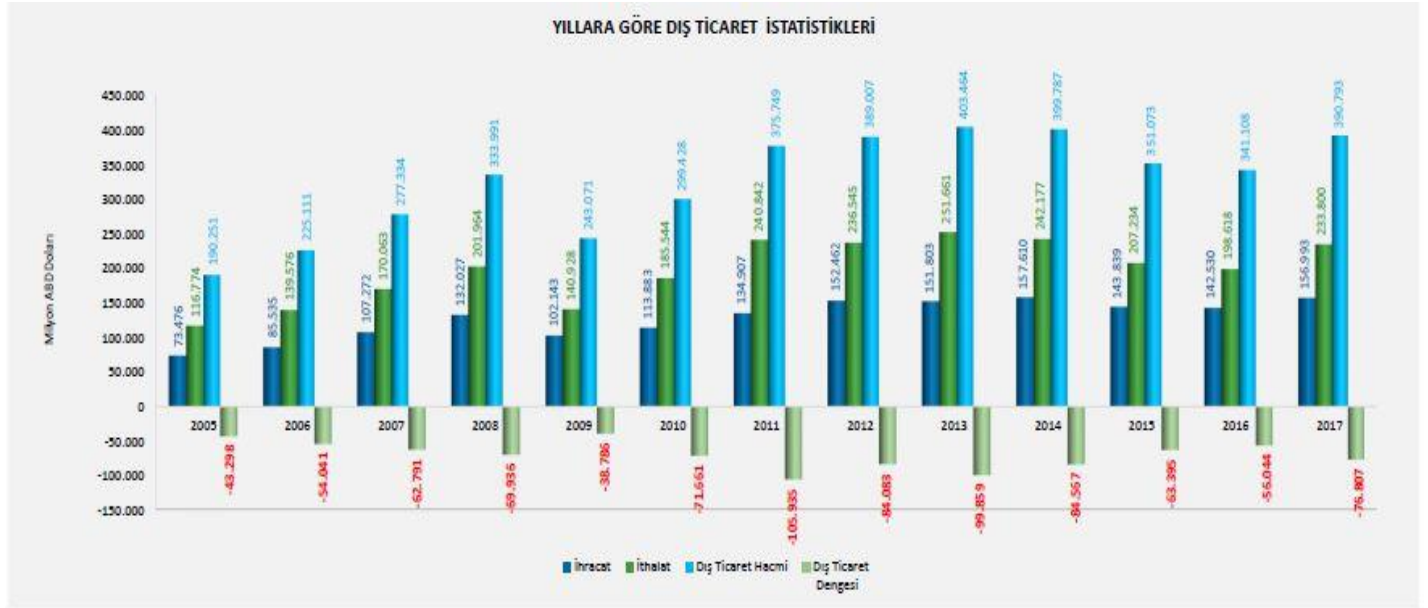
2012 öncesi ve sonrası dikkate alındığında Türkiye'nin sahip olduğu dış ticaret yapısı yüzünden ihracatını ne kadar yükseltmiş olursa olsun sürekli dış ticaret açığı problemi ile karşı karşıya kalmıştır.

Tablo 9: Yıllara Göre Dış Ticaret

YILLARA GÖRE DIŞ TİCARET								
Dönem	İhracat			İthalat			Dış Ticaret Hacmi	
	Toplam	Bir Önceki Döneme Göre Değişim (%)	Dış Ticaret Payı (%)	Toplam	Bir Önceki Döneme Göre Değişim (%)	Dış Ticaret Payı (%)	Toplam	Dış Ticaret Dengesi
2005	73.476	-	38,6	116.774	-	61,4	190.251	-43.298
2006	85.535	16,4	38,0	139.576	19,5	62,0	225.111	-54.041
2007	107.272	25,4	38,7	170.063	21,8	61,3	277.334	-62.791
2008	132.027	23,1	39,5	201.964	18,8	60,5	333.991	-69.936
2009	102.143	-22,6	42,0	140.928	-30,2	58,0	243.071	-38.786
2010	113.883	11,5	38,0	185.544	31,7	62,0	299.428	-71.661
2011	134.907	18,5	35,9	240.842	29,8	64,1	375.749	-105.935
2012	152.462	13,0	39,2	236.545	-1,8	60,8	389.007	-84.083
2013	151.803	-0,4	37,6	251.661	6,4	62,4	403.464	-99.859
2014	157.610	3,8	39,4	242.177	-3,8	60,6	399.787	-84.567
2015	143.839	-8,7	41,0	207.234	-14,4	59,0	351.073	-63.395
2016	142.530	-0,9	41,8	198.618	-4,2	58,2	341.108	-56.044
2017	156.993	10,1	40,2	233.800	17,7	59,8	390.793	-76.807
2017 (Ocak-Temmuz)	89.988	-	40,9	129.811	-	59,1	219.799	-39.823
2018 (Ocak-Temmuz)	96.329	7,0	40,2	143.070	10,2	59,8	239.399	-46.741
2017 (Temmuz)	12.612	-	37,0	21.491	-	63,0	34.104	-8.879
2018 (Temmuz)	14.106	11,8	41,2	20.109	-6,4	58,8	34.215	-6.003

Kaynak: Geçer, T. (2017). Eximbank "Teminat Mektubu" Toplama Bankası mı? *Uluslararası Ticaret ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 81-86.

Grafik 1: Yıllara Göre Dış Ticaret İstatistikleri

Kaynak: Geçer, T. (2017). Eximbank "Teminat Mektubu" Toplama Bankası mı? *Uluslararası Ticaret ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 81-86.

Rakamsal göstergeler dikkate alındığında "1980'li yıllara kadar içe kapanık ve ithal ikameci bir ekonomik model uygulayan Türkiye sosyo-ekonomik şartların değişmesi ile dışa açılma politikası takip etmeye başlamıştır. 24 Ocak kararları ile başlayan ihracata dayalı büyüme ve dünya ekonomisi ile entegrasyon politikası dış pazarlara açılma süreci ile hız kazanmıştır. 1980 yılında: 2,9 milyar \$ olan ihracat, 2016 yılı sonunda 142,5 milyar \$'a ulaşmıştır. Buna karşılık 1980 yılında 7.9 milyar \$ ithalat, 2016 yılı sonunda 198.6 milyar \$'a yükselmiştir. Fakat Türkiye sürekli değişti ticaret açığı ithalat ile ihracat arasındaki negatif fark veren ülke konumunda da bu sebeple ayrılamamıştır" (Geçer,2017: 81).

Buraya kadar tarihsel süreçte Türkiye'nin dış ticaret açığı problemleri ile sürekli karşı karşıya kaldığı ve iktisat tarihi açısından 1980 sonrası iktisat politikalarında da oldukça belirgin bir dönüşüm olduğu görülmektedir. Bu ise ülkeler açısından dış ticaretin neden önemli olduğunun yeniden bir göstergesidir. Çünkü Türkiye'nin 1980 sonrası iktisadi yapısı ihracata dönük bir üretim modeline dayanmakla beraber, üretimin tamamlanması için Büyük ölçüde ithalata bağımlılık söz konusudur. İhracatın ithalata bağımlı oluşu da sürekli ithalatın artma sebebi olmuştur. İktisadi anlamda ihracatı artırmak adına yapılan teşviklerden dolayı olarak ithalatı artıran yapıları meydana getirmiştir. İktisat politikalarına bu bağlamda düşen ithalata bağımlı olunmayan bir ihracat düzeninin sağlanması gerekmektedir. Özellikle ticari faaliyetlerde katma değeri yüksek olan mal ihracatı artırılarak, katma değerli mal üretimini gerçekleştirecek teknolojik donanımın da bu uygulamaya eşlik etmesi gerekecektir.

Ortodoks ve Heterodoks İktisat Politikaları

İktisat politikaları ülkelerin varlıklarının devamı, daha güçlü, daha çağdaş olabilmeleri için iktisadi yapılarıyla ilgili planlardan meydana gelmektedir. Ülkeler iktisadi anlamda gelişmelerini sağladıkları bu plan ve programları da iktisat politikaları olarak tanımlarlar. İktisat politikaları yaklaşım biçimi açısından ikiye ayrılmaktadır. Birincisi Ortodoks politikalar, ikincisi ise heterodoks politikalar.

"Dinsel anlamlarını bir yana bıraktığımızdan, Ortodoks Yunanca Orthos (doğru) ve doxa (inanç öğreti) kelimelerinden oluşmuştur. Doğru inanç anlamındadır. İktisadi anlamda gelenekleri, genel kabul görmüş görüşlere bağlı olan, uygulamalara denilmektedir. Genel kabul görmüş uygulamalardan oluşan iktisat politikalarına da Ortodoks iktisat politikası ismi verilir. Heterodoks Yunanca heteros (farklı) ve doxa sözcüklerinden türetilmiş ve farklı inanç anlamına gelen bir sözcüktür. İktisat alanında geleneksel görüşlerin ve yaklaşımların dışındaki uygulamaları tanımlamak için kullanılmaktadır" (Eğilmez,2016).

Ekonomide kamu payının artması yanında, hükümetlerin üretim seviyesini özellikle tam istihdama ulaşmak için kontrol faaliyetlerini tanımlamaktadır" (Emsen,2003: 87). Ortadoğu ve heterodoks iktisat politikaları da kendi içlerinde çeşitli başlıklar da toplanmaktadır.

Ortodoks Ekonomi Politikası:

Maliye politikası (Vergi politikası, Harcamalar politikası, Borçlanma politikası, Diğer alt politikalar örneğin teşvik ve destekleme politikası gibi)

Dış Ticaret politikası

A- ihracat politikası

- İadeler
- Primler ve destekler
- Diğerleri

B- İthalat Politikası

- Gümrük tarifeleri
- Kotalar
- Diğerleri

Para Politikası

A- Dolaysız politika araçları

- Kredi tavanı
- Faiz tespit
- Diğerleri

B- Dolaylı Para Politikası Araçları

- Açık piyasa işlemleri
- Faiz politikası
- Karşılıklar politikası

C- Kur Politikası

- Sabit kur
- Dalgalı kur da müdahale

Heterodoks Ekonomi Politikası İse:

Gelirler Politikası

- Ücretlerin sabitlenmesi
- Fiyatların sabitlenmesi
- Diğer sabitlemeler

Dış ticarete genel kabulün dışındaki uygulamalar

- Damping
- Tarife dışı engeller, olarak karşımıza çıkmaktadır (Eğilmez, 2016).

Türkiye, cumhuriyetin ilanı sonrasında günümüze kadar geline bu süreçte meydana gelen iktisadi problemleri aşabilmek için tarihsel dönemlerin özelliklerine göre farklı iktisat politikaları uygulamak zorunda kalmıştır. Türkiye'de mali ve parasal istikrarın sağlanamaması yüzünden makroekonomik problemlerin iktisadi yapıyı daralma sürecine sokarak ülkelerin iktisadi krizleri de yaşama sebebi de olmuştur. Türkiye'nin özellikle borç ekonomisi ile yaşamak zorunda kaldığı iktisadi

dönemlerde özellikle mali parasal disiplin eşliğinde kurumsallaşan, istikrarlı sosyo-ekonomik politik yapıları oluşturması gerekerek ekonomide derinleşen iktisadi krizlerden de korunmuş olacaktır. Tarihsel süreçte Türkiye'nin öncelikle Ortodoks iktisat politikaları uygulanmış ve ilerleyen dönemlerde de Ortodoks ve heterodoks karışımından oluşan iktisadi önlemleri alındığı görülmektedir.

BRICS Ülkeleri

BRICS ülkeleri farklı ekonomik yapıları, farklı kültür ve farklı coğrafi bölgeye sahip olmasına rağmen döviz rezervleri yüksekliği bakımından benzerlik göstermektedir. 2010 yılı itibari ile Güney Afrika hariç olmak üzere geri kalan 4 ülkenin döviz rezervleri, dünyanın döviz rezervinin %40'ını oluşturmaktadır. Çin ekonomisinde düşük kaynak maliyeti ve düşük işgücüne endeksli yatırımlar görülürken, Rusya'nın sahip olduğu enerji ve ağır sanayi sayesinde üretim faaliyetini artırmıştır. Hindistan ise Çin'e benzer nitelikte ihracat odaklı bir büyüme sistemi geliştirmiştir. Güney Afrika ve Brezilya'da ise ekonomileri enerji ihracatına dayandığından dolayı uluslararası talep ve fiyat değişimleri milli geliri etkilemektedir. Dolayısıyla BRICS ülkelerinin dış ticaretleri birincil sektöre ve ekonomik yapıları ise yabancı yatırımlara dayanmaktadır (Ersungur, Boz ve Çınar, 2017:397).

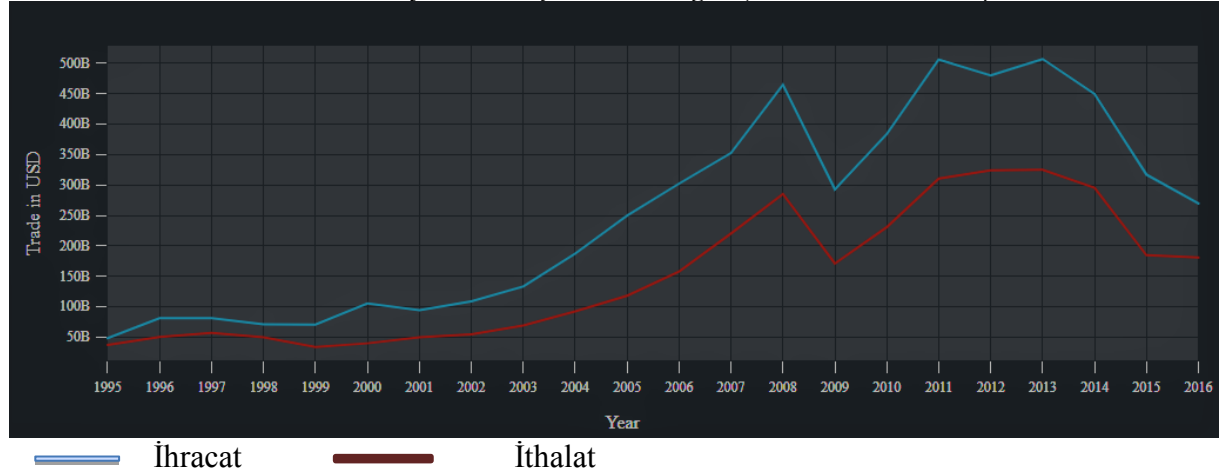
BRICS ülkeleri olan 5 ülkenin dış ticaret verileri incelenmiş, yıllar bazında uyguladıkları istikrar politikaları tek tek açıklanmıştır:

Güney Afrika

Önceki zamanlarda Afrika dünya ticaretinin merkezi sayılan bir bölge olarak kabul görülmekle birlikte emperyalizmin etkisi bölgede uzun süre hissedilmiştir. 1870li yıllardan 1960lı yıllara kadar sömürülen ülke olan Güney Afrika ülkesi 1960'lı yıllarda gelişim göstermeyi başarmıştır (Baoua, 2016:155). Aslında Güney Afrika'nın ekonomik performansındaki engeller sürdürülebilir büyümeyi sağlayamamaktadır. 1994 yılından önce Güney Afrika yabancı sermaye konusunda yabancı olsa da uyguladığı Ortodoks politikalar ile 1994 yılından sonra ülkeye yabancı sermayenin girmesini sağlayarak ülkenin ilerlemesi görülmüştür. Fakat bu yıldan sonra politikaların yeterli derecede etkin olmadığı görülmektedir. Bunun sebebi Güney Afrika ekonomisindeki yapısal sorunların oluşudur (Mellet,2012).

1996 yılında ise büyüme, istihdam ve yeniden dağıtım adı altında bir makroekonomik istikrar politikası uygulanmıştır. Politika, mali açıkları azaltmayı, enflasyonu düşürmeyi, döviz kuru istikrarını korumayı, ticaretin önündeki engelleri azaltmayı ve sermaye akışını serbestleşmeye amaçlamıştır (South Africa History Online, 2017).

Afrika'da mali politika ise 1996'dan 2000 yılına kadar bütçe açığının ve dış ticaret açığının maliyetini düşürerek ekonomik katkıda bulunmuştur. Bu istikrar politikası büyüme odaklı mali daralma olarak adlandırılmaktadır. Bu politika ile kamu borçlarının seviyesi azaltılmış ve sosyal politikalara olan harcamaların artırılması amaçlanmıştır. 1998-1999 yılında borç maliyeti %5,6'dan %2,7'ye düşmüştür. Bu rakam ise 3300 milyar dolarlık bir tasarruf anlamına gelmektedir (Trevor A. Manuel, 2007:5). 2001 yılından itibaren ise Afrika'daki uygulama büyüme ve istihdam gibi makroekonomik göstergelere yoğunlaşmıştır. Fakat bu politikalarda Afrika ekonomisini güçlendirememiştir. Zenginliğin hala beyaz asıllı insanlarda yoğunlaşması, işsizlik, eksik istihdam gibi sonuçları doğurmuştur (Erwin,2001). 2000'li yılların sonunda bu politika 1990'lı yılların olumsuz rakamlarını tersine çevirmeyi başarmıştır. Para politikasının sıkılaştırılması, hükümet harcamalarında azalmaya yol açmıştır. Fakat bu başarılarla rağmen düşük seviyelerdeki ekonomik büyüme ve ticaret rakamlarının yetersizliği işsizliğin ve yoksulluğun azaltılması istihdamın yaratılması için yetersiz kalmıştır. 2013 yılının başında Güney Afrika, Ulusal Kalkınma Planı 2030 istikrar politikasını uygulamaya başlamıştır (South Africa History Online, 2017). 2014-2016 yıllarında petrol fiyatlarının düşüş göstermesi yalnızca maden zengini ve petrol ithal eden Afrika ülkelerinin GSYİH üzerinde olumlu bir etkisi görülmüştür. Özellikle 2014-2015 yıllarında Afrika'daki büyüme odaklı performans etkin maliye politikaları ile mümkün kılınmıştır (Baoua, 2016:155).

Grafik 2: Güney Afrika Dış Ticaret Dengesi (1995-2016, bin dolar)

Kaynak: *The Observatory of Economic Complexity-South Africa*. (2018). Eylül 20, 2018 tarihinde <https://atlas.media.mit.edu/tr/profile/country/zaf/> adresinden alındı
 Grafikte de görüldüğü gibi uygulanan istikrar politikaları 2000 yılından sonra Güney Afrika'ya fayda sağlamıştır. Zengin kesimin hala belli kisvelerin elinde olduğunu düşünürsek de yine de istikrar politikaları ülkenin ihracat ve ithalatını dengelemeyi bir nevi başarmıştır.

Hindistan

1947 özgürlüğünü kazanan Hindistan, 1980'li yıllara geldiğinde ekonomik yeniden yapılandırma stratejisini başlatmıştır. Körfez savaşı ve Sovyetler birliğinin çöküşünden sonra ödemeler dengesinde ikilemler yaşanmıştır (Monetary and Fiscal Policy of India, 2013).

1980'lerin sonuna kadar esasen Hindistan merkezi faiz oranlarının kontrolünün kaldırılması ve bankalarının borçlanma oranının Hindistan merkez bankası tarafından belirlenmesine izin verilmemesi üzerine yoğunlaşmıştır (Förstmann ve Gregosz, 2010:40).

Hindistan 1991 mali ve ödemeler dengesi krizine yanıt olarak bir ekonomi politikası reformu programı başlatmıştır. Program makroekonomik istikrarın sağlanması ve daha yüksek ekonomik büyüme oranlarına ulaşmak amacıyla istikrar-küme-yapısal uyum tedbirlerinden oluşan bir politika oluşturmuştur. Hindistan'ın ekonomik reformları 1991'de başladığından beri Hindistan ekonomisi yıllık ortalama %6'lık bir büyüme gerçekleştirmiştir (The Hindu Business Line: India In The Era Of Economic Reforms, 2011).

1991 yılında dünyada meydana gelen finansal kriz sonucunda ekonomiyi istikrarlı hale getirme, mali açık azaltılma, ekonomiyi daha yüksek yatırım seviyeleriyle daha yüksek bir büyüme yoluna yerleştirmek ve verimlilik ve rekabet edilebilirlik konusunda iyileştirme yapmak için istikrar politikaları devreye girmiştir. Bundan dolayı Hindistan mali krizden kurtulma amaçlı IMF kredisine başvurmuştur. Fakat bu istikrar politikasından sonra Hindistan'ın döviz rezervleri sadece 2 haftalık ithalat için yeterli olmuştur. 1991'den sonra ise ihracat sübvansiyonlarının kaldırılması ve ihracatçılara yönelik ithalat hakkedişinin uygulamaya konmasıyla birlikte %22 oranında devalüasyon gerçekleşmiştir. Uluslararası yatırımcının güvenini geri kazanmak, döviz girişini arttırmak ve daha yüksek büyüme oranını gerçekleştirmek amacıyla uygulanan bu istikrar politikası geçici bir strateji aracı olarak görülmüştür (Chakrabarty, 2016). Aynı zamanda 1991den sonra uygulanan bu reform, ithalat vergisinde indirim sabit bir rupiden uzaklaşma ve piyasanın kendi döviz kurunu kendi belirlemesine, yabancı kurumsal yatırımlara liberal bir politika getirmelerine ve ülkeye doğrudan yabancı yatırımlara açmasına izin vermiştir. Ancak ülke ekonomisindeki mali sektördeki bu reformlar anayasanın federal yapısı nedeniyle ülkede yavaş ilerlemesini tetiklemiştir (Goela ve Asija, 2012:175).

Ocak 2008'deki krizin ardından Hindistan'da ihracat, düşen iç talebi karşılamamıştır ve yüksek büyüme beklentileri ve vergi avantajlarıyla krizin başlamasından önce ülkeye çekilen uluslararası yatırımcılar, Hindistan'ın ülke ekonomisine olan güvenini geri çekmiştir. Krizden sonra başbakan Singh, dolaylı vergileri indirmiş ve bütçe konsolidasyon

politika hedeflerini bir süre ertelemiştir. Ağustos 2008 ve Nisan 2009 süresinde alınan önlemler, ihracatlar için yeniden finansal seçeneklerini gün yüzüne çıkarmıştır (Förstmann ve Gregosz, 2010:40).

Grafik 3: Hindistan Dış Ticaret Dengesi (1995-2016, bin dolar)

İhracat

İthalat

Kaynak: The Observatory of Economic Complexity-India. (2018). Eylül 20, 2018 tarihinde <https://atlas.media.mit.edu/tr/profile/country/ind/> adresinden alındı

2015 yılında ise esnek enflasyon hedeflemesi politikası uygulanmıştır. Bu politika Hindistan rezerv bankası çerçevesinde fiyat istikrarı ve enflasyon hedefini açıkça belirtmiştir. 2016 yılında ise Hindistan rezerv bankasının bağımsızlığını arttıran bir para politikası kurulu oluşturup istikrar politikaları sağlanmaya çalışılmıştır. Bu yeni çerçeve ve daha ihtiyatlı bir politika buluşu Hindistan'ın bu zamana kadar reel bir seviyede büyümesini sağlamıştır. Yeni para politikası çerçevesindeki güncel enflasyon beklentilerini dengelemeye ve yabancı sermayeyi çekmeye yönelik enflasyon beklentilerini azaltmaya katkıda bulunmuştur (OECD, 2017: 13).

Rusya

1825-1855 yılları arasında Rusya'da özel teşebbüsün genellikle az olması, iç pazarın yeterince hızlı bir gelişme kaydedememesi gibi sorunlarıyla karşı karşıya kalmıştır. 1861'deki kararname Rus ekonomisinde köklü değişikliklere yol açmıştır. Ekonomik gelişmenin yarattığı yeni toplumsal güçler etkili bir muhalefetin doğmasına zemin hazırlamıştır. Fakat 1917 Ekim devrimi sonrasında ise Rusya'nın ekonomik durumu gerilerde seğir almış ekonomik gelişme hızı 5 yıl süreyle durmuştur. Ekonomik canlılığı arttırmak için NEP(yeni ekonomi politika) uygulanmasından sonra ekonomi toparlanma göstermiştir (Okuma Atlası,2018).

NEP zamanında mali ve ekonomik reform vergilendirmeyi kolaylaştırmaya yardımcı olmuştur. Aynı zamanda sağlam bir para birimi ve sağlam devlet bütçesi o yıllarda Sovyet devletin mali politikasında en önemli kazanımlarından birini oluşturmuştur. Genel olarak ise mali ve parasal reform NEP temelinde tüm ulusal ekonomiye etki mekanizmasının yeniden yapılandırmasına katkıda bulunmuştur (Economic Portal,2014).

NEP'e geçiş ile devrin öncesinde uygulanan sanayi vergisi, servet ve miras gibi vergiler yeniden uygulamaya konulmuştur. 1941-1965 döneminde İkinci Dünya Savaşından dolayı etkin bir istikrar politikası uygulanamamıştır. 1965-1985 ve 1985-1991 döneminde serbestleşmenin önem kazanmasıyla Gorbaçov'un glasnost (açıklık) ve perestroika (yeniden yapılandırma) reformlarını uygulamasıyla birlikte liberalleşme süreci başlamıştır. Bu etki literatürde Washington Konsensüsü olarak belirtilmektedir. O dönemde geçiş ekonomi reformunun belli başlı geçişleri şunlardır:

- Mali serbestleşmenin sağlanması, bundaki amaç piyasanın belirlediği faiz oranıdır. Fakat piyasanın belirlediği oran Rusya’da mali sorunları çözemeyecek şekilde yüksek olarak baş göstermiştir.
- Tarifelerle ticari serbestleşmenin sağlanması,
- Devletin yeni firma girişini veya rekabet ortamının oluşmasını engelleyen düzenlemeleri kaldırması.

Fakat Rusya’da bu politikalarda başarısız olmuştur. Sebebi politika araçlarının ve sonuçlarının karmaşık bir yapıya sahip olmasıdır. Düşük enflasyon, temel mali denge, sabit döviz kuru, genel mali istikrarın sağlanması ekonominin aracı olurken sürdürülebilir büyüme ve dış ticaret açığının giderilmesi ise amaçtır. Post sosyalist ekonomi olan Rusya’da geçiş aşamasında bağımsız merkez bankası ve etkili vergi yönetiminin olmayışı istikrar politikalarının uygulanmasında zor bir süreçle karşı karşıya kalmıştır. Geçişin ilk aşamasında enflasyonu frenlemek amaçlı kısıtlayıcı para ve maliye politikalarının uygulanması özelleştirmenin gerçekleştirilmesi ve girişimciliğin teşviki gibi amaçlarla yola çıkmıştır. Fakat sermaye piyasasının yokluğu ve bunun liberalleşme ve özelleşme süreci ile kurulmaya çalışması bazı maliye politikalarında sorunlara yol açmıştır (Nasibova,2013: 40-45).

1921’de Rusya komünist partisinde kabul edilen serbest ticaretin kanunlaşması banka sisteminin tekrardan yapılandırılması, ücret sisteminin yeniden ve devlet bankasının kurulması gibi yeni ekonomik reformlar belirlenmiştir. Fakat 1927-1929 döneminde üretim ve ticaret hacmi tekrardan azalmaya başlamıştır. 1926’da piyasaya sürülen para birimi olan Cervantes değer yitirmeye başlayarak Sovyet para biriminin Cervantes’e dönüştürülmesinden vazgeçilmiştir. Kısa süreli baş gösteren bu istikrar programı parti içindeki çıkar gruplarının işine yaramadığı için 1920’lerin sonunda bu sistemden vazgeçilmiştir (Kafkassam,2018).

1994-1995 yıllarında paraya dayalı Ortodoks istikrar programı uygulanmıştır. 1995 yılından itibaren gevşek olan maliye politikası ılımlı ticaret liberalizasyonla sıkılaştırmıştır. Fakat hızlı bir şekilde liberalleşmeye geçmesi Rusya’nın ekonomik şartlarına uygun olmayan bir geçiş stratejisi olmuştur fakat yine de 1995 yılının ortalama değeri sabit bir döviz kuru rejiminin getirilmesi ve IMF’nin desteği ile birlikte istikrar sağlanmaya başlamıştır. Bu süreden sonra yabancı yatırımcılar ruble cinsinden hazine bonoları hükümet tarafından ihraç edilen Euro Bond ve özel şirketlerin ve bölgesel hükümetlerin borçlarını satın almıştır. Asya krizinin patlak vermesi ile birlikte yaklaşık 10 yılda Rusya’daki ekonomik büyümenin ilk işaretlerinde olumsuz bir etki bırakmıştır. 1997’den sonra yetkililer mali piyasaların güvenini kazanmaya ve rubleyi desteklemeye yönelik çabalarını yoğunlaştırmışlardır. Fakat finansal dönüşün etkisi, ekonominin geri kalanında ithalatın ruble fiyatını ciddi ölçüde arttıran devalüasyon reel gelirler azaltarak ve yavaş para cinsinden olan tüm borçların yükünü arttırarak hissedilmiştir. Fakat bu mali çöküş yeni bir sefalet döngüsüne yol açmamıştır. Aksine daha güçlü bir makroekonomik ortalama ve daha da önemlisi 6 yıl sonra devam edecek olan sağlıklı ekonomik büyümeye de yardımcı olmuştur (Bracho ve López, 2005: 15-17).

1998’den önce MB para politikalarıyla döviz kurunu dengelemiştir. Fakat Asya krizinin Rusya’ya yansması, merkez bankasının rublenin istikrarını koruyamayarak ruble değerini dalgalanmaya bırakmıştır. 1991-2000 yılında Yeltsin ve dönemin ekonomi politika yapımcıları devlete ait olan tüm ticari işletmeleri özelleştirmiştir.

1990-1998 yıllarında uygulanması amaçlanan ekonomik politikalar hala sosyalist dönemden kalan bir takım uygulamalarla uygulanmaya çalışılmıştır. Ayrıca fiyatlar serbest bırakılmış ve dış ticaretin açılması için önlerindeki yasal engellerde kaldırılmıştır. Fakat bu politikalar ekonomik anlayışın seyrini kötüleştirmiştir. Devletin ekonomi üzerindeki kontrolü kalktığından dolayı ülkenin ekonomik ve politik yönetimi kara paracı ve belli bir oligarkın yönettiği sistem haline gelmiştir. 2000 yılında doğalgaz ve petrol fiyatlarının yükselişi ile birlikte rublenin de devalüasyonu sağlanınca ihracat bu süreçten olumlu derecede etkilenmiştir. 2001 bütçesini Rusya denk olarak hazırlamayı başarmıştır. İç talebin canlandığı ekonomik büyüme sürecine girildiği ve vergilerin arttırıldığı bu

dönemde ithal ekonomi ikameye dönük bir istikrar politikasının sağlanmasıyla başarılmıştır. Fakat bu başarı sadece ihracat gelirleri ve petrol ve doğalgaz fiyatlarının yükselmesine bağlı olarak artan bir başarı olarak kalmıştır (Erman,2018).

2005 senesinde ise Rusya Merkez Bankası, ülkenin ihracat faaliyetlerine zarar vermeyecek şekilde % 8'in üzerinde gerçek bir efektif ruble döviz kuru oranının güçlendirilmesiyle yönlendirileceğini belirtmiştir. Bu adımlarla gelişmekte olan bir makroekonomik durum Rus ekonomisi için yeterince elverişli kalmaktadır; Böylece, ekonomik politika modelindeki bazı belirsizlik riskleri önemini korumaktadır (Malashevskaya, 2005: 25).

Rus dış ticareti 10 yıl içerisinde keskin bir artış göstermiştir(1998-2008) o dönem boyunca Rus ihracatı 75,5 milyar dolardan 471,6 milyar dolara, Rus ithalatı ise 39,5 milyar dolardan 291,6 milyar dolar büyüme göstermiştir. Rusya'nın cari dengesi (yatırım geliri, hizmet ticareti, mal ticareti) 1999da 24,6 milyar dolardan 2008de 102,3 milyar dolara çıkmıştır (Cooper,2006: 13).

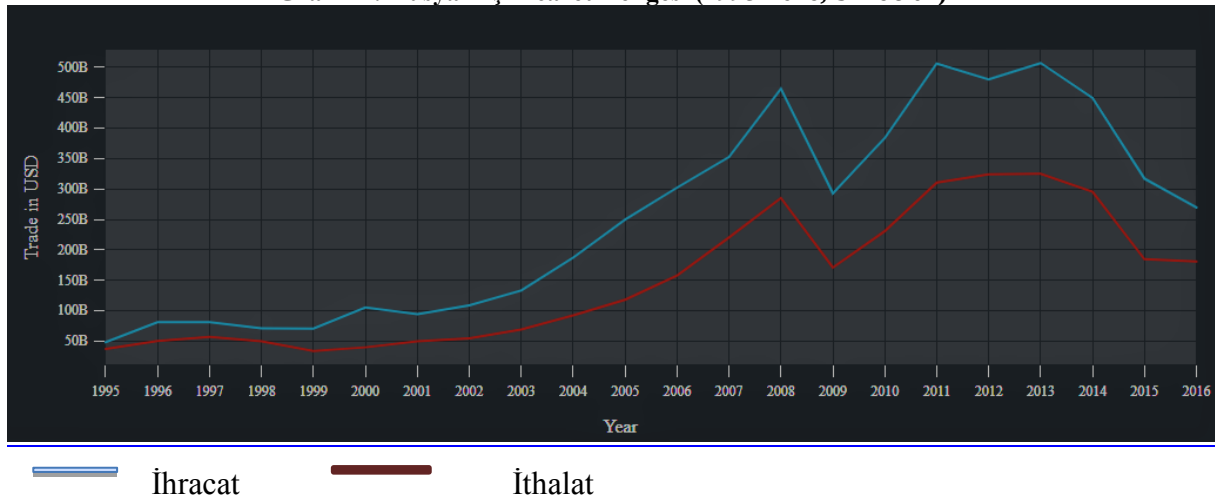
Sovyet Federasyon'un öyküsü, temelde aradaki çatışmaların hikâyesidir. Politika paradigmasının neo-liberalizmden tamamen uzaklaşması bağlamında, kabuğun Sovyet geçmişinden kaynaklanan içerikle nasıl dolduğunu ve arka planı oluşturan neo-liberal fikirlere karşı kör çelişki içinde nasıl durduğunu gözlemlenebilir (Dabrowska ve Zweynert,2014: 25-30).

2008 sonrasındaki kriz ve diğer faktörler, 10 yıllık Rus ekonomik büyümesine son vermiştir. 2008 yılında petrol fiyatlarında hızlı bir düşüşün gerçekleşmesi ile birlikte ihracat gelirleri için petrol ve doğalgaz satışına bağımlılık, Rus yatırımcı güveninde düşük bir ekonominin seyir halinde olması, zayıf bir bankacılık sisteminin var oluşu Rus ekonomisini olumsuz yönde etkilemiştir(Cooper,2006: 20).

Fakat 2009'da Medvedev'in yayınladığı heteredoks istikrar politikaları Rusya'yı durağanlığından çıkarmayı başarmıştır. Şirketlere parasal anlamda yardım eden Rus hükümeti verimliliği yükselterek dış ticaret açığını da kapatmayı başarmıştır. Hatta güçlü döviz rezervlerine sahip olan Rusya, IMF'nin diğer devletlere verdiği kredilere ek destek olarak IMF'ye kredi tahsis etmiştir. Rusya'nın döviz rezervleri o yıllarda 400 milyar dolarla dünyanın 3. Ülke rezervi konumunda olmuştur (Erman,2018).

Rus ekonomisindeki petrol fiyatlarındaki düşüş, rublenin çöküşü, sarsıcı ölçüde sermaye çıkışı ve Ukrayna krizinden dolayı batılı devletler tarafından uygulanan siyasi ve ekonomik yaptırımlardan dolayı durgun bir seyir izlemiş, bu durgunluk 2017'de yerini canlılığa bırakmıştır (TEB,2018).

Grafik 4: Rusya Dış Ticaret Dengesi (1995-2016, bin dolar)

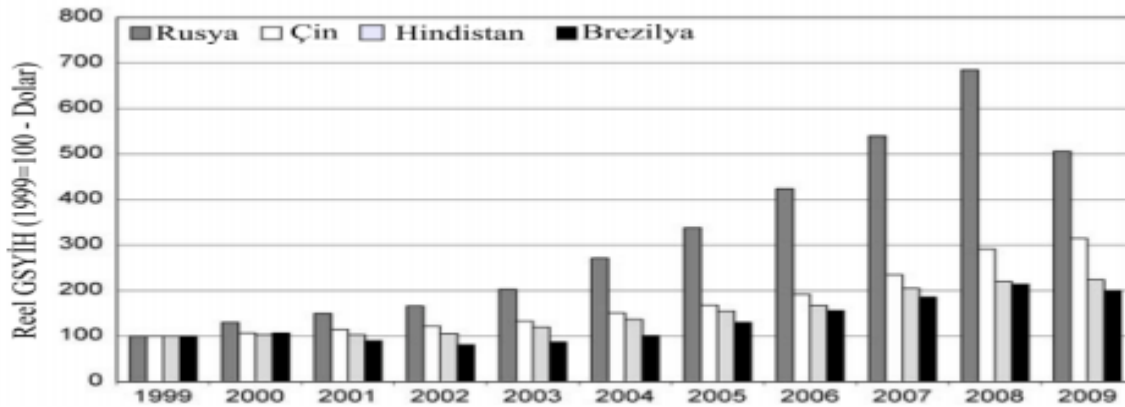

Kaynak: The Observatory of Economic Complexity-India. (2018). Eylül 20, 2018 tarihinde <https://atlas.media.mit.edu/tr/profile/country/rus/> adresinden alındı

2017'nin ilk 5 ayında Rusya'nın harici hesapları ve ticaret şartları önemli ölçüde güçlendirilmiştir. Rusya da bulunan yabancı rezervler yaklaşık 19 milyar dolar artarak 326 milyar dolara yükselmiştir (Bnp Paribas,2017).

Yönünü serbest piyasaya ve batıya çeviren Rus ekonomisi DTÖ'ye üye olmasının ardından süreci makroekonomik değişkenlerle destekleyerek bütçe açığının kapatılması, enflasyonun düşürülmesi gibi adımlarla sağlanmaya çalışılmıştır. 1998 krizi sonrasında çabuk toparlanan Rusya ekonomisi dış ticaret dengesi toparlanma eğilimi ile belli bir istikrar ulaşmıştır. 2008 yılında 2 ayrı fon olan Reserve Funds ve National Wealth Funds petrol dışı sektörler bütçe kuralları içerisinde ek finansman sağlanması açısından büyük bir getiri sağlamıştır. Ayrıca bu fonların uygulamaya geçmesi petrol fiyatlarının yaklaşık olarak yarıya düşmesine rağmen iç talebin canlı kalmasını ve mali dengenin aşırı etkilenmemesini sağlamıştır. 2008 krizinin Rusya'yı derinden etkilememesinin bir diğer sebebi ise Rus liderinin geçmişteki krizlerden ders almaları ve ülkenin dış borçlarının ödenmesinde öncelikli olarak kullanılmasını ve gelecek için yeni bir rezerv oluşturmalarının sağlanmasının amaçlanması ve buna yönelik heterodoks istikrar programlarının uygulanmasıdır. Ancak böyle pozitif bir ortamda Putin yönetiminin piyasa serbestleşmesini kendi lehine çekmeye çalışmış ve kontrolü elden bırakmamıştır. Serbestleşmede piyasa anlayışı ve algısı tamamen diğer ülkelere göre farklıdır (İşcan ve Hatipoğlu,2011:226).

Tablo 10: BRIC Ülkelerinde GSYH'de Büyüme

Kaynak: İşcan, İ. H., & Hatipoğlu, Y. (2011). usya'da Serbest Piyasa Ekonomisine Geçiş Süreci ve 2008 Küresel Krizi. *İktisat Fakültesi Mecmuası*, 61(1), 177-237

Çin

Son 20 yıl içerisinde 1997-1998 Doğu Asya krizine rağmen dünyanın en hızlı büyüyen ekonomisi durumunda olan Çin genel anlamda izlediği istikrar politikası şu şekildedir; stratejiler özünde piyasa mekanizmasına ve piyasa güçlerine bağlıdır. Ekonominin liberalleşmesi temel amaç olarak benimsenmiştir. Çin'deki sonuçları ise genel anlamda ihracatta büyüme ekonomide yüksek büyüme hızı fiyat istikrarı düşük enflasyon ve dış borçlarda azalma gibi olumlu geri dönüşleri bulunmaktadır (Akçıl,2008: 15).

Çinin büyüme oranları 1978 ile 1992 arasında şiddetli şekilde dalgalanmış; 1993-1997'de yavaşlama göstermiş ve 1998'den 2001'e kadar stabilize edilmiştir. 1980-1985 ve 1988 yıllarında Çin halk bankası para arzının azaltılması kredi planlarının sıkı bir şekilde düzenlenmesi ve zorunlu karşılık oranlarının artırılması gibi istikrar politikaları uygulanmıştır. Ancak bunlar çok iyi bir sonuç vermemiştir. Piyasa reform süreci hala ilkel aşamada iken bu reformlar yapılmıştır. 1998-2001 yıllarında ise genişlemeci-pozitif bir maliye uygulaması ve ılımlı bir para politikası gerçekleştirilmiştir (Ling-yun ve Xin,2003: 25).

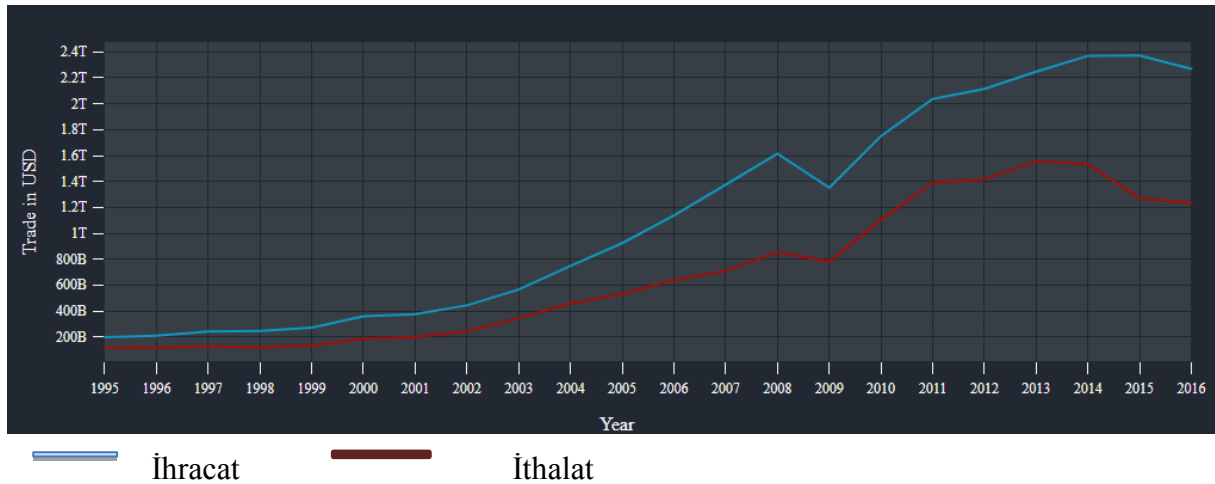
1949'da Çin'in yönetimi komünist partisinin ele alınmasıyla 1949 sonrasında 2 farklı ekonomik kalkınma planı uygulanmıştır. Mao döneminde ve Dang Xioaping döneminde ayrı ayrı amaçlar taşıyan politikalar kullanılmıştır. 1949-1976 yılında Mao döneminde uygulanan yanlış istikrar politikaları ülke ekonomisinde tahrip edici uygulamalara ve ciddi başarısızlıklara yol açmıştır. Mao'nun bıraktığı bu ekonomisizlik ortamı düzeltmeye çalışan Xioaping, fiyat kontrolü, sınırlı dış ticaret, denge planlaması gibi politikalarla yabancı sermaye girişleri ve dış ticaret önem kazanmıştır. 1976'dan 1995'e gelinde güçlü bir bankacılık sistemi kurularak Çin'in dünya üzerindeki ticaret payı %11'e ulaşmıştır (Yıldırım,2014: 70).

1994 yılında döviz kuru ABD dolarına endekslenmiş ve dalgalanmaya bırakılmıştır. 2005 tarihi itibarı ile sabite yakın bir politika terk edilerek çinin cari hesap ve sermaye hesabı fazlalarının da birleşmesiyle birlikte Çin'de para arzı artış göstermiştir (Yalçın,2007:188).

1994 yılında tek kur uygulamasına geçilmiş ve 1996da cari işlemler üzerindeki kur kontrolleri kaldırılmıştır. Çinin istikrar politikalarının işleyememesindeki neden finans sektörünün hala sağlam bir yapıya sahip olmamasıdır. Uygulanan teşvikler, açık kapı politikası ve vergi muafiyet politikaları sayesinde Çin başarısını yakalamaya başlamıştır (Kıbrıs,2003: 8).

1997-1998 krizinde olduğu gibi 2008 dünya ekonomik krizinde de Çin'in ekonomik anlamda istikrar içinde olması dünya ticareti için faydalı olmuştur. Ekonomilerinin liberalize etmek ve özelleştirmek için hızlı ve ani adımlar atan Rusya ve Güney Afrika'nın aksine Çin radikal reformlar adı altında hemen bir reform programı vermemiş ve oradaki zamanı avantaja dönüştürmüştür (Dedekoca,2011:108).

Grafik 5: Çin Dış Ticaret Dengesi (1995-2016, bin dolar)

Kaynak: The Observatory of Economic Complexity-China. (2018). Eylül 20, 2018 tarihinde <https://atlas.media.mit.edu/tr/profile/country/chn/> adresinden alındı

1997-2002 yılları arasında ekonomik durgunluk baş göstermiştir. Reform ve kalkınma süreçlerinin başlanmasıyla birlikte kitlerin verimlilik oranında düşme yaşanmıştır. Böylelikle verimsiz olan küçük işletmeciler özelleştirilmiş ve geri kalan büyük olan kitleler ise devlet idaresinde kalmaya devam etmiştir. Çinin bu politikası eski Sovyet cumhuriyetlerinin özelleştirilmesinde ayrılmaktadır. 2000 ve sonrasında Çin ekonomisinin soğutulması kararlaştırılmıştır. Soğutmadaki kasıt batık kredilerin ve oluşan getiri ekonomisinin önüne geçme politikasıdır. Bu dönemde merkez bankası faizleri arttırarak banka kredileri sonlandırılmış ve yatırım projelerine daha sık denetimler getirilmiştir. U adımlarla çinin dış ticareti ve ekonomisi 2004 yılında %9,5 oranında büyüme izlemiştir. Çin, ithalat ve dış yatırımlar açısından dışa bağlı bir ülke olmasına rağmen dünyada bütçesi fazla veren ülkelerden biridir (Saray ve Gökdemir, 2007:669).

Tablo 11: Temel Ekonomik Göstergeler

	1997	1998	1999	2000	2001	2002*
GSYİH (milyar us\$)	909,5	954,0	999,6	1080,6	1179,9	1209,5
Büyüme(%)	8,8	7,8	7,1	8,0	7,3	8,0
Enflasyon(%)	2,8	-0,8	-1,3	0,4	0,7	-0,4
Nüfus (milyar)	1,23	1,24	1,25	1,26	1,27	1,28
İhracat (milyar US\$)	182,7	183,5	194,7	249,1	266,2	325,6
İthalat (milyar US\$)	136,4	136,9	158,7	214,7	233,8	295,2
Döviz Kuru(Ort.Rmb.US\$)	8,29	8,28	8,28	8,28	8,28	-

Kaynak: Akçıl, K. (2008). Çin Ekonomisi Ve Türkiye İle Çin'in Ekonomik İlişkilerinin Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Etkileri. *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*. Konya

2008 yılından itibaren Çin'de merkezi ekonomi çalışmaları toplantısında temkinli ve sağlıklı mali politika ile sıkı para politikası öngörülmüştür (Akçıl,2008: 28). Çin küresel krizlerin etkilerini azaltmak ve dış ticaretini canlandırmak amacıyla sek tölrel destek paketini uygulamıştır. İhracat odaklı ekonomiye sahip olan çinin 1980 yılında dünya ticaret payı %1 olurken bu oran 2013 yılında %12 ye çıkmıştır (Özdemir,2014). Çin koordineli uyarının uygulaması ile birlikte büyüme 2009 yılına kadar iyileşme göstermiştir. 2012 yılında da devam eden genişlemeci hükümet ve mali politikalar 2013 yılında da aynı şekilde devam etmiştir (Sadeghian, White ve D'Arcy, 2013: 18).

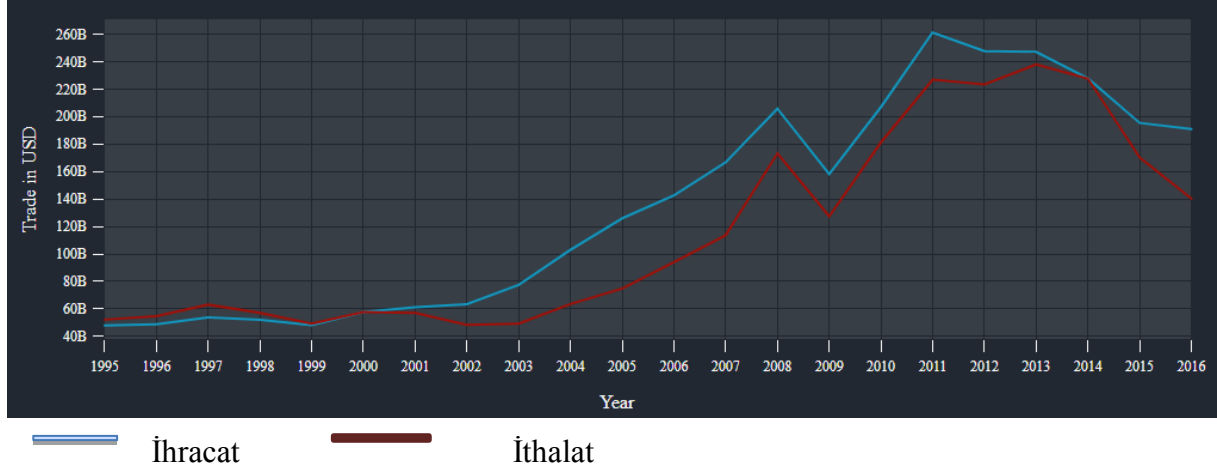
Brezilya

1960'lı yıllarda askeri rejim tarafından tercih edilen heterodoks önlemlerle enflasyon kontrol altına alınmaya çalışılmıştır. Fakat bu politikalar hükümetin fiyat ve ücret sabitlemeleri şeklinde önlemler olarak kalmıştır. 1986da uygulanan Cruzado planı ile alınan heterodoks önlemler etkisini göstermiştir. Yeni gelen maliye bakanı bütçe açığını kontrol altına almak için Bresser planını oluşturmuş fakat bu da Cruzado gibi başarısızlıkla sonuçlanmıştır. 1993te enflasyon beklentilerini kırmak için endekslemeyi tamamen ortadan kaldırmayı amaçlayan plan uygulanmıştır. 8 yıl içinde 4 kere para birimi değişikliğine uğrayan brezilya 1994 yılında bir kere daha değiştirmiştir. Yeni para birimi olan Real'in diğer para biriminden farkı değerinin birebir sabit döviz kurumu ile dolara bağlanmış olmasıdır. Bununla birlikte sıkı bir para politikasına geçiş yapılmış ve sonunda sabit döviz kurunun ve sıkı maliye ve para politikaları içeren Ortodoks bir program ile enflasyon kontrol altına tutulmuştur (Yılmaz,2001: 29).

1964'te ithal ikameci politikası uygulanmış 1964'den sonra ise bu politika terk edilip ihracata yönelik kalkınma stratejisi uygulanmıştır. 1973-74 yılında petrol fiyatlarındaki artışlarından dolayı ülkede oluşan ekonomik kriz ülkede yapısal bir dönüşüm sağlamıştır. 1981-84 yılları arasında enflasyonu düşürmek amaçlı Ortodoks istikrar programları uygulanmıştır. Fakat sonrasında enflasyon %200 dolaylarında izlenmiş ve nihayetinde 1986 da heterodoks istikrar programı olan Cruzado planı baş göstermiştir. Eski para birimi Cruzeiro yürürlükten kalkarak yerine Cruzado geçmiştir. Döviz kuru ve tüm fiyatlar dondurulmuştur. Ancak bu da ilerleyen yıllarda etkisini göstermemiştir. Brezilyada seyir halinde olan sürekli yüksek enflasyon günlük yaşamın bir parçası haline gelerek brezilyanın istikrar programının kısa süreli başarılar sağlayan ülke olmasına zemin hazırlamıştır. 1995te krizi önleme amaçlı maliye ve sıkı para politikalarını içerek Ortodoks istikrar programı uygulanmıştır. Ancak ülkede yapısal tedbirlerin alınmasına rağmen reel faiz araçları oldukça yüksek kalmıştır. 1995 yılı öncesinde uygulanan Real plan ile ekonomik dengelerde düzelme meydana gelmiştir. 1998

krizinde brezilyadaki yabancı portföy yatırımcılarının bütçe ve cari işlemler dengesizlikler riskini arttırması ile ülkeden rezerv çıkışları başlamıştır.

Grafik 6: Brezilya Dış Ticaret Dengesi (1995-2016, bin dolar)

Kaynak: The Observatory of Economic Complexity-Brazil. (2018). 20 Eylül, 2018 tarihinde <https://atlas.media.mit.edu/tr/profile/country/bra/> adresinden alındı

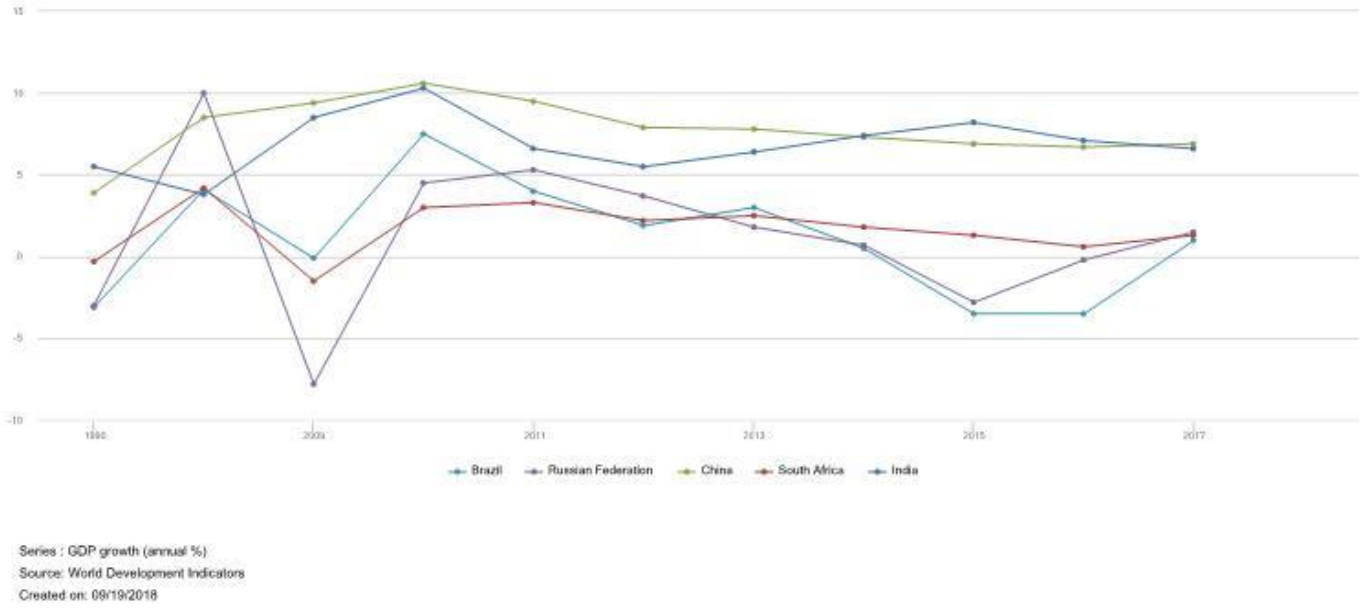
1999 sonrasında merkez bankasının başkanının istifa etmesiyle birlikte yeni programlar sunulmuştur. Yeni uygulama sıkı para politikası, dalgalı kur sıkı maliye politikası araçlarından oluşmuştur. Bu program sonrası bütçe açığı küçülmüş büyüme %4lere çıkmıştır. Bunun nedeni uzun vadeli istikrar programının uygulama programı bulmamasından kaynaklanmaktadır (Altan,2009: 70).

Uygulanan istikrar programlarının en büyük eksiklikleri heterodoks politikaların kısa vadede enflasyonu düşürmeye yönelik uygulanması ve bu politikaların Ortodoks politikalarla birlikte desteklenmemesidir.

Tablo 12 : Brezilya’da Uygulanan İstikrar Politikaları ve Enflasyona Etkileri

İstikrar Planı	Başlama	Bitiş	Süre(Ay Bazında)	Önce	Plan Esnasında	Sonra
Cruzado	Mart 1986	Kasım 1986	9	%11.1	%10.3	%14.5
Bresser	Haziran 1987	Ağustos 1987	3	%15.4	%21.6	%16.5
Verao	Ocak 1989	Mayıs 1989	5	%27.3	%100.8	%37.6
Collor I	Mart 1990	Haziran 1990	4	%72.8	%71.1	%18.3
Collor II	Ocak 1991	Nisan 1991	4	%18.3	%41.1	%21.1
		Ortalama	5	%28.8	%44.4	%21.6

Kaynak: Gordon, R. H. (2010). *Taxation in Developing Countries : Six Case Studies and Policy Implications*. New York: Columbia University Press.

Grafik 7: BRICS Ülkeleri'nin GSYH Değerleri

Kaynak: World Bank Data, (2018), 15 Eylül, 2018 tarihinde <http://www.worldbank.org/> adresinden alındı.

SONUÇ

Türkiye ve BRICS ülkeleri sahip oldukları dış ticaret gelişimi ve dış ticaretteki küreselleşme boyutuna bağlı olarak önceleri Ortodoks sonrasında heteredoks iktisat politikalarına geçiş yapmışlardır. İthal ikameci sanayileşme politikasından ihracata dayalı sanayileşme politikalarına geçerek iktisadi anlamda yapısal reformlara daha fazla önem vermeye çalışmışlardır. Böylece Ortodoks iktisat politikalarıyla başlayan iktisat politikası serüvenlerine Ortodoks heteredoks karışımından oluşan iktisadi önlemlere bıraktığı sürekli değişen ve dönüşen küresel iktisadi yapı içinde hem BRICS ülkeleri hem de Türkiye'nin Ortodoks iktisat politikalarıyla iktisadi problemleri çözerken ilerleyen dönemlerde ülkelerinin kurumsal yapı farklılıkları, farklı para birimleri, ticarete taraf olan kesimlerin farklı oluşu, içinde bulundukları iktisadi sistemler vb farklılıklardan oluşan iktisadi problemlerine Ortodoks ve heteredoks karışımından oluşan iktisadi önlemlerle müdahale ettikleri ve böylece iktisadi yapılarını ve bu yapının kilit noktalarını belirledikleri görülmektedir.

1994 yılından önce Güney Afrika yabancı sermaye konusunda yabancı olsa da uyguladığı Ortodoks politikalar ile 1994 yılından sonra ülkeye yabancı sermayenin girmesini sağlayarak ülkenin ilerlemesi görülmüştür. 2000'li yıllara gelindiğinde ise ülkede belli siyasi istikrarın olmaması ve hala sömürülmeye yüz tutan bölgelerin varlığı tam anlamıyla ticareti canlandırarak ve dış ticareti kapatmaya yönelik programların uygulanamadığı görülmektedir. fakat ona rağmen güney afrikanın durumu 1994 li yıllara nazaran daha iyi ve daha dışa açık heterodoks politikalarla kendini geliştirmiştir. Hindistan ise sık sık enflasyon oranları ve ülkeye döviz çekememe gibi sorunlarla karşı karşıya kalmış fakat nihayetinde 2015'ten sonra büyüme gösterip 2016 yılında ise Hindistan rezerv bankasının bağımsızlığını arttıran bir para politikası kurulu oluşturup istikrar politikaları sağlanmaya çalışılmıştır. Bu yeni çerçeve ve daha ihtiyatlı bir politika buluşu Hindistan'ın bu zamana kadar reel bir seviyede büyümesini sağlamıştır.

Post sosyalist ekonomi olan Rusya'da geçiş aşamasında bağımsız merkez bankası ve etkili vergi yönetiminin olmayışı istikrar politikalarının uygulanmasında zor bir süreçle karşı karşıya kalmıştır. . 1995 yılından itibaren gevşek olan maliye politikası ılımlı ticaret liberalizasyonla

sıkıştırmıştır. Fakat hızlı bir şekilde liberalleşmeye geçmesi Rusya'nın ekonomik şartlarına uygun olmayan bir geçiş stratejisi olmuştur. Aslında Rusya'nın öyküsü, temelde aradaki çatışmaların hikâyesidir. Politika paradigmasının neo-liberalizmden tamamen uzaklaşması bağlamında, kabuğun Sovyet geçmişinden kaynaklanan içerikle nasıl dolduğunu ve arka planı oluşturan neo-liberal fikirlere karşı kör çelişki içinde nasıl durduğunu gözlemlenebilmektedir. Son 10 yılda Rusya'nın petrol ve doğalgaz ihracatından sağladığı gelirler ile ekonomi büyüme göstermiş, dış ticaret açıkları kapanmaya başlamıştır. Böyle pozitif bir ortamda Putin yönetiminin piyasa serbestleşmesini kendi lehine çekmeye çalışmış ve kontrolü elden bırakmamıştır. Çin ise son 20 yıl içerisinde 1997-1998 Doğu Asya krizine rağmen dünyanın en hızlı büyüyen ekonomisi durumundadır ve bunu diğer ülkelerden ayrı olarak uyguladığı istikrar politikaları belirlemiştir. Rusya ve Güney Afrika'nın aksine hemen harekete geçmek yerine zaman kazanarak istikrar politikalarına uygun zemin hazırlamıştır. Bu da Çin'e hem BRICS ülkelerinden hem de Türkiye'den ayırt etme özelliği sağlamıştır. Brezilya'nın ise yüksek enflasyon oranları ile mücadele ederek dış ticaret açığını kapatma politikaları para birimi değiştirme yolu ile sağlanmaya çalışılsa da geçerli olamamıştır. Uygulanan planlar genelde kısa vadede olmuş olup, plan esnasında ve sonrasında daha yüksek enflasyon ve dış ticaret açığı ile karşı karşıya kalmıştır. Türkiye ise bu ülkelerden tamamen farklı bir istikrar politikası seyrederek Rusya ve Çin gibi post-sosyalist kökenli bir devlet anlayışından gelmediği ve Brezilya, Hindistan ve Güney Afrika gibi sömürü ve mandacılık durumunda olmadığı için önceliği liberalleşmeye ve heterodoks politikalara vermiştir. Fakat liberalleşme ve serbest ticarete ilgili kurumların hazır olmaması özellikle 1980'den sonra Türkiye'nin ekonomisinde kalıcı zararlara sebep olmuştur.

Bu arada benzer iktisat politikaları oluşturmak yerine BRICS ülkeleriyle Türkiye'nin dış yatırımlar, büyük çaplı projelere gitme, teknoloji, bilgi paylaşımı vb konularda BRICS ülkeleriyle sağlanacak uyum kapasitelerini geliştirmek önemli olacaktır. Benzer iktisadi yapılar ve iktisat politikalarına ulaşabilmek için üye ülkeler arasında ticari faaliyetlerin geliştirilmesi, karşılıklı ticaret anlaşmalarının gündeme gelmesi, girdi maliyetlerini düşüren politikalara ağırlık verilmesi, BRICS ve Türkiye arasında düzgün bir kamu diplomasi sağlanarak, girişim ve çeşitliliğin artırılması önemli olacaktır. Ayrıca günümüzde ise BRICS ülkelerinin önceki yıllarda uygulamış oldukları istikrar politikalarından dersler çıkararak bugünkü politikalarını şekillendirdiklerini görmekteyiz. Aynı şekilde Türkiye'nin de bu konuda daha emin, daha sağlam ve daha yapıcı ve dış ticareti teşvik edici politikalara yönelmesi Türkiye adına olumlu bir adım olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akçıl, K. (2008). Çin Ekonomisi Ve Türkiye İle Çin'in Ekonomik İlişkilerinin Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Etkileri. *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*. Konya.
- Aktaş, C. (2000). 5 Nisan 1994 Ekonomik İstikrar Programı Öncesi ve Sonrası İthalat Fonksiyonu Katsayılarının Değişip Değişmediğinin Belirlenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F.*, 5(2), 13-20.
- Akyıldız, H., & Eroğlu, Ö. (2004). Türkiye Cumhuriyeti Dönemi Uygulanan İktisat Politikaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi, İ.İ.B.F.*, 2, 43-62.
- Altan, O. (2009). Ekonomik İstikrar Politikaları ve 1980 Sonrası Türkiye Uygulaması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*. İzmir.
- Balcılar, M., Bal, H., Algan, N., & Demiral, M. (2014). Türkiye'nin İhracat Performansı: İhracat Hacminin Temel Belirleyicilerinin İncelenmesi (1995-2012). *Ege Akademik Bakış*, 14, 451-462.

- Baoua, M. M. (2016). Afrika Ülkelerinde Ekonomi ve Kalkınma:İyileşme, Sanayileşme ve Dünya Ekonomisine Entegrasyonu. *V. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi - Bildiriler Kitabı II*, 153-168.
- Bayrak, M., & Kanca, O. (2013). Türkiye’de 1970-2011 Yılları Arasında Oluşan Ekonomik Ve Siyasi Gelişmelerin Seyri. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi* , 1-20.
- Bnp Paribas. (2017). Eylül 20, 2018 tarihinde Russia: <http://economic-research.bnpparibas.com/Views/DisplayPublication.aspx?type=document&IdPdf=30067> adresinden alındı
- Boratav, K. (2015). *Türkiye İktisat Tarihi (1908-2007)*. İstanbul: İmge Kitabevi.
- Bracho, G., & López, J. (2005). *The Economic Collapse of Russia*. Eylül 14, 2018 tarihinde http://www.networkideas.org/featart/nov2005/Economic_Collapse.pdf adresinden alındı
- Celasun, M. (2002). *2001 Krizi Öncesi ve Sonrası: Makroekonomik ve Mali Bir Değerlendirme*. Eylül 18, 2018 tarihinde <http://content.csbs.utah.edu/~ehrbar/erc2002/pdf/i053.pdf> adresinden alındı
- Chakrabarty, A. (2016). Macro-Economic Stabilisation and Structural Adjustment in India (1991).
- Cooper, W. H. (2009). Russia’s Economic Performance and Policies and Their Implications for the United States . *Congressional Research Service*.
- Coşar, N. (1995). *Türkiyede Devletçilik*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Çakır, C. (2000). Tanzimattan önce Osmanlı Devletinde Ticaretin Organizasyonu ve Tüccarları. *Çerçeve Dergisi*, 8(25), 40-52.
- Dabrowska, E., & Zweynert, J. (2014). Economic Ideas and Institutional Change: The Case of The Russian Stabilisation Fund. *IOS Working Papers, No. 339*.
- Dedekoca, E. (2011). Abd-Çin İlişkilerinin Ekonomi Politikası Ve Yeni Dünya Düzeni Oluşumuna Etkileri. *Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul.
- Economic Portal. (2014). Eylül 17, 2018 tarihinde Yeni Ekonomi Politikası (NEP): <http://www.economicportal.ru/facts/nep.html> adresinden alındı
- Eğilmez, M. (2016). *Türkiye Ekonomisinin Yapısal Sorunları*. Ağustos 20, 2018 tarihinde <http://www.mahfiogilmez.com/2016/09/turkiye-ekonomisinin-yapsal-sorunlar.html> adresinden alındı
- Emsen, S. (2003). Türkiye’de 1994-2001 Döneminde Uygulanan İstikrar Politikaları. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Erman, C. (2018). *Dünden Bugüne Rusya Ekonomisi*. Eylül 15, 2018 tarihinde Özgürlük Dünyası: <https://ozgurlukdunyasi.org/arsiv/36-sayi-214/307-dunden-bugune-rusya-ekonomisi> adresinden alındı
- Eroğlu, O. (2010). Osmanlı Devleti’nin Son Dönemlerinde Cumhuriyetin İlk Yıllarında Kamu Maliyesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12, 57-89.
- Ersungur, M., Boz, F., & Çınar, Ö. (2017). Türkiye İle BRICS Ülkeleri Arasındaki Dış Ticaret İlişkileri: Girdi-Çıktı Yöntemi İle Bir Analiz. *Business and Economics Research Journal*, 8(3), 395-412.
- Erwin, A. (2001). *South Africa: Economic Policy and Development*. Ağustos 10, 2018 tarihinde <http://richardknight.homestead.com/files/sisaeconomy.htm> adresinden alındı

- Förstmann, R., & Gregosz, D. (2010). *India's Economic Policy and the Necessity for a Financial Model*. Ağustos 25, 2018 tarihinde Konrad-Adenauer-Stiftung: http://www.kas.de/wf/doc/kas_19449-544-2-30.pdf?100428141445 adresinden alındı
- Geçer, T. (2017). Eximbank "Teminat Mektubu" Toplama Bankası mı? *Uluslararası Ticaret ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 81-86.
- Goela, M., & Asija, A. (2012). Economic Regulations: Effect on Growth and Stability in Brazil and India. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 167-181.
- Gordon, R. H. (2010). *Taxation in Developing Countries : Six Case Studies and Policy Implications*. New York: Columbia University Press.
- Gürkan, Ö. (2006). Ekonomik Hayat (Atatürklü Yıllar:1923–1939)” Atatürk’ün doğumunun 125.yılı ve Cumhuriyetimizin 83.Yılı Özel Sayısı. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 133-140.
- İstikrar Programları*. (2018). Eylül 19, 2018 tarihinde <https://ekonomihukuk.com/turkiye-ekonomisi/istikrar-programlari/> adresinden alındı
- İşcan, İ. H., & Hatipoğlu, Y. (2011). usya'da Serbest Piyasa Ekonomisine Geçiş Süreci ve 2008 Küresel Krizi. *İktisat Fakültesi Mecmuası*, 61(1), 177-237.
- Kafkassam. (2018). Ağustos 25, 2018 tarihinde SSCB 1920 Yeni Ekonomi Politikası (NEP): <https://kafkassam.com/sscb-1920-ekonomi-politikasi-nep.html> adresinden alındı
- Kanca, O. C. (2012). 1950-1960 Arası Türkiye’de Uygulanan Sosyoekonomik Politikaları. , *Mustafa Kemal Üniversitesi, sosyal bilimler Enstitüsü dergisi*, 9(19), 47-60.
- Karaçor, Z. (2006). Öğrenen Ekonomi Türkiye: Kasım 2000 – Şubat 2001 Krizinin Öğrettikleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 379-391.
- Kıbrıs, A. İ. (2003). Çin Halk Cumhuriyeti 1978'den Günümüze. Sabancı Üniversitesi – TÜSİAD Rekabet Forumu (REF).
- Koç, İ. C. (2000). İzmir İktisat Kongresinin Türk Ekonomisinin Oluşumuna Etkileri. *Atatürk Dergisi*, 3(1), 145-167.
- Koçtürk, M., & Gölalan, M. (2010). 1923-1950 Türkiye Ekonomisinin Yapısal Analizi. *Üçüncü Sektör Kooperatifçilik*(45), 48-65.
- Ling-yun, Z., & Xin, X. (2003). Business Institute Berlin at the FHW Berlin – Berlin School of Economics. *Current Issues of China's Economic Policies and Related International Experiences*. The Wuhan Conference.
- Malashevskaya, I. (2005). Russian State Policies in Current Foreign Trade. *Bachelor's Thesis for the Completion of the Bachelor's Degree* .
- Mellet, A. (2012). *A Critical Analysis of South African Economic Policy*. Eylül 10, 2018 tarihinde Boloka: <https://repository.nwu.ac.za/handle/10394/10152> adresinden alındı
- Monetary and Fiscal Policy of India*. (2013). Eylül 10, 2018 tarihinde Y.M.C.A. University of Science and Technology: http://ymcaust.ac.in/mechanical/images/btech3rdsem/fiscal_policy_economics_for_engineers_mgmt201.pdf adresinden alındı
- Nasibova, G. (2013). Post Sosyalist Ülkelerde Maliye Politikasının Gelir Dağılımına Etkisi:Azerbaycan Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- OECD. (2017). *OECD Economic Surveys: India*. Eylül 15, 2018 tarihinde <https://www.oecd.org/eco/surveys/INDIA-2017-OECD-economic-survey-overview.pdf> adresinden alındı
- Okuma Atlası*. (2018). Eylül 11, 2018 tarihinde <http://bberksan.blogspot.com/p/rusya-19yuzyl.html> adresinden alındı
- Ögeç, M., Köşkenoğlu, B., & Shahuorov, N. (2018). *24 Ocak 1980 Kararları*. Ağustos 25, 2018 tarihinde <https://yenidenergenekon.com/wp-content/upload/2008/08/24ocak.pdf> adresinden alındı
- Özdemir, E. D. (2014). Eylül 18, 2018 tarihinde Küresel Krizlerin Çin Halk Cumhuriyeti'ne Etkileri: <https://www.slideshare.net/edadenizozdemir/kresel-krizlerin-in-halk-cumhuriyetine-etkileri> adresinden alındı
- Özel, H. A. (2011). Türkiye'de Ticari Serbestleşmenin Tarihsel Gelişim. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 6(2), 73-92.
- Öztürk, N. (2009). *Dış Ticaret kurum politika uygulama*. Ankara: Palme Yayıncılık.
- Özyurt, H. (1981). Atatürk Dönemi Birinci ve İkinci Beş Yıllık Sanayileşme Planları ve Türk Ekonomisindeki Yapı Değişikliğine Etkileri (1933-1938). *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, 119-148.
- Pamuk, Ş. (2012). *Osmanlıdan Cumhuriyete Küreselleşme İktisat Politikaları ve Büyüme*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Rothacher, J.-U. (2016). The Sources For Orthodox and Heterodox Trade and Industrial Policies in Brazil. *Brazilian Journal of Political Economy*, 3(144), 580-602.
- Sadeghian, D., White, G., & D'Arcy, P. (2013). *Macroeconomic Management in China*. Bulletin: <https://www.rba.gov.au/publications/bulletin/2013/jun/pdf/bu-0613-2.pdf> adresinden alınmıştır
- Saray, M. O., & Gökdemir, L. (2007). Çin Ekonomisinin Büyüme Aşamaları (1978-2005). *Journal of Yasar University*, 2(7), 681-686.
- Savrul, B., Özel, H. A., & Kılıç, C. (2013). Osmanlı'nın Son Döneminden Günümüze Türkiye'de Dış Ticaretin Gelişimi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8(1).
- Sencer, H. P. (2015). Avrupada Merkantilist Uygulamalar ve Osmanlı Ekonomisi ile Bir Karşılaştırma. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi*, 5(1).
- South African History Online*. (2017). Eylül 5, 2018 tarihinde South Africa's Key Economic Policies Changes (1994 - 2013) : <https://www.sahistory.org.za/article/south-africa%E2%80%99s-key-economic-policies-changes-1994-2013> adresinden alındı
- Tabakoğlu, A. (2012). *Türkiye İktisat Tarihi*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Taçese. (2018). *İzmir İktisat Kongreleri Tarihçesi*. Ağustos 15, 2018 tarihinde [http://www.tuseb.gov.tr/tacese/yuklemeler/TA%C3%87ESE%20Yay%C4%B1nlar%C4%B1/tarih%C3%A7eler/I%CC%87zmir%20I%CC%87ktisat%20Kongreleri%20Tarih%C4%B1%20SON%20\(2\).pdf](http://www.tuseb.gov.tr/tacese/yuklemeler/TA%C3%87ESE%20Yay%C4%B1nlar%C4%B1/tarih%C3%A7eler/I%CC%87zmir%20I%CC%87ktisat%20Kongreleri%20Tarih%C4%B1%20SON%20(2).pdf) adresinden alındı
- TEB. (2018). Eylül 15, 2018 tarihinde Rusya:Ekonomik Göstergeler: https://tebledisticaret.com/tr/kesfet-piyasalar/rusya/ekonomik-ve-politik-anahat?home_critere_pays=45 adresinden alındı

- The Hindu Business Line : India In The Era of Economic Reforms*. (2011). Eylül 11, 2018 tarihinde Earth Institute: http://www.earth.columbia.edu/sitefiles/file/Sachs%20Writing/2004/HinduBusinessLine_2004_EraofEconomicReforms_01_28_04.pdf adresinden alındı
- The Observatory of Economic Complexity-Brazil*. (2018). 20 Eylül, 2018 tarihinde <https://atlas.media.mit.edu/tr/profile/country/bra/> adresinden alındı
- The Observatory of Economic Complexity-China*. (2018). Eylül 20, 2018 tarihinde <https://atlas.media.mit.edu/tr/profile/country/chn/> adresinden alındı
- The Observatory of Economic Complexity-India*. (2018). Eylül 20, 2018 tarihinde <https://atlas.media.mit.edu/tr/profile/country/ind/> adresinden alındı
- The Observatory of Economic Complexity-Russia*. (2018). Eylül 20, 2018 tarihinde <https://atlas.media.mit.edu/tr/profile/country/rus/> adresinden alındı
- The Observatory of Economic Complexity-South Africa*. (2018). Eylül 20, 2018 tarihinde <https://atlas.media.mit.edu/tr/profile/country/zaf/> adresinden alındı
- Trevor A. Manuel, M. (2007). *Economic Policy And South Africa's Growth Strategy*. Eylül 2, 2018 tarihinde National Treasury : http://www.treasury.gov.za/comm_media/speeches/2007/2007031901.pdf adresinden alındı
- Tuna, S. (2007). Cumhuriyet Ekonomisinin İlk Devalüasyonu: 7 Eylül 1946. *Akdeniz İİBF dergisi* , 86-121.
- Tüleykan, H., & Bayramoğlu, S. (2016). Türkiye'de 24 Ocak Kararları İle Başlayan Finansal Serbestleşmenin Günümüz İktisadi Ve Mali Yapısına Yansımaları. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 401-420.
- Yalçın, D. (2007). Çin Halk Cumhuriyeti'nin Dışa Dayalı Büyüme Modeli. *Sosyal Bilimler Dergisi*(2), 177-190.
- Yetim, A. (2008). İzmir İktisat Kongresi'nin 85. Yılında Türkiye Ekonomisinin Geldiği Nokta. *AR-GE Bülten*, 18-24.
- Yıldırım, D. (2014). Çin'in Ekonomik Dönüşümü ve Üçüncü Dünya. *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 2(2), 68-85.
- Yılmaz, K. (2001). Yüksek Enflasyon Sürecinde Siyasi Elitlerin Rolü: Arjantin, Brezilya, İsrail Ve Türkiye Deneyimlerinin Karşılaştırmalı Analizi. *İktisat, İşletme ve Finans*, 16(183), 15-36.
- Yücel, F. (2014). *Cumhuriyet Türkiye'sinin Sanayileşmede İlk Önemli Adımı: Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı, 1934-1938*. http://www.emo.org.tr/ekler/364a8ddae9aadd_ek.pdf adresinden alınmıştır
- World Bank Data, (2018), 15 Eylül, 2018 tarihinde <http://www.worldbank.org/> adresinden alındı.